

Innst. S. nr. 242

(2000-2001)

Innstilling fra justiskomiteen om førsteinstansdomstolene i fremtiden

St.meld. nr. 23 (2000-2001)

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Formålet med meldingen er å gi Stortinget anledning til å drøfte prinsipielle spørsmål knyttet til førsteinstansdomstolenes arbeidsområde og organisasjon m.m. Justisdepartementet mener hensynet til gode rammebetingelser for den dømmende virksomhet må være en avgjørende premiss for den fremtidige domstolstrukturen.

Meldingen vurderer også hvorvidt forvaltningspregede oppgaver, bl.a. tinglysingsoppgavene, fortsatt bør høre inn under domstolenes ansvarsområde. Justisdepartementet mener tinglysingsoppgavene bør tas ut av domstolene, og at Statens Kartverk er best egnet til å ivareta disse oppgavene i fremtiden, og at det vil være hensiktsmessig å overføre tinglysingsoppgavene fra førsteinstansdomstolene til fylkesvise enheter. Neste fase kan være overgang til et begrenset antall regionale enheter, eller en fullstendig sentralisering.

I meldingen drøftes også domstolenes oppgaver innenfor skiftebehandling, namsrett, notarialforretninger, vigsler/partnerskap med mer. Justisdepartementet mener disse oppgavene i hovedsak fortsatt bør høre inn under domstolene. Departementet vil komme tilbake til organiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet, dvs. oppgaver tillagt for eksempel forliksrådene og namsmenn.

Justisdepartementet foreslår ingen endringer i ordningen med særdomstoler, men legger samtidig til grunn at det ikke uten helt spesielle grunner skal opprettes nye særdomstoler. Det foreslås heller ikke endringer som berører de domstollignende forvaltningsorganene. Domstoler som ikke har full fagkrets betegnes spesialdomstoler. Justisdepartementet mener i utgangspunktet at ordningen med spesialdomstoler bør avvikles. Staten har verneting i Oslo. Justisdepartementet mener i utgangspunktet at saker om offentligrettslige forhold bør kunne reises ved saksøkers alminnelige verneting.

Justisdepartementet foreslår at domstoler i førsteinstans gis betegnelsen "tingrett". Domstollederen betegnes «sorenskriver», og de øvrige dommerne betegnes "tingrettsdommer".

Departementet mener det vil være formålstjenlig å etablere større, kollegiale domstolenheter, og at domstolene i første instans helst bør ha en størrelse på minimum fire dommerårsverk. Av hensyn til geografisk avstand, må man i noen tilfeller opprettholde mindre domstoler, men en domstol bør ikke ha en bemanning på under to dommerårsverk og to funksjonær-årsverk.

Dagens domstolstruktur består av 87 domssogn med 92 førsteinstansdomstoler. I Justisdepartementets forslag til fremtidig domstolstruktur er antall domssogn redusert til 63 og antall førsteinstansdomstoler redusert til 65. Justisdepartementet mener det er lite hensiktsmessig på dette tidspunkt å angi eksakt tidsplan for når den enkelte sammenslåing bør finne sted.

Justisdepartementet foreslår at det opprettes en domstol i Indre Finnmark som skal betjene de fem kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger og Tana.

Omleggingen av tinglysingen vil kreve engangsinvesteringer på ca. 30 mill. kroner, og strukturendringene vil medføre et behov for engangsinvesteringer og omstillingskostnader på ca. 24 mill. kroner. Når omstruktureringen er gjennomført, vil imidlertid driftsutgiftene reduseres vesentlig, spesielt innenfor tinglysingen.

Et utvalg ble i 1997 nedsatt for å utrede spørsmål knyttet til førsteinstansdomstolenes organisasjon og saksportefølge (Strukturutvalget), jf. NOU 1999:22 Domstolene i første instans. Organiseringen av førsteinstansdomstolene i Oslo ble ikke behandlet av Strukturutvalget, og vil heller ikke bli behandlet i denne meldingen, men vil bli undergitt en egen gjennomgang senere.

2. FØRSTEINSTANSDOMSTOLENES ORGANISASJON OG ARBEIDSOPPGAVER I DAG

Landet er inndelt i 87 domssogn. Domssognet følger kommunegrensene, og består vanligvis av flere kommuner. I 83 domssogn er det en herreds- eller byrett. Disse domstolene er fullfaglige og behandler alle typer saker. Foruten sivile saker og straffesaker behandles namssaker (eksempelvis tvangssalg av fast eiendom, midlertidig forføyning og arrest), tinglysning og skifte (eksempelvis utstede skifteattest, konkursbehandling og offentlig bobehandling). Dessuten er dommerne notarius publicus og forestår derfor bl.a. vigsler og partnerskapsregistreringer.

De fire øvrige domssognene, som er Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim, er organisert litt annerledes. Hver enkelt by utgjør bare ett domssogn, men har likevel flere domstoler. Disse domstolene har ulike oppgaver som til sammen utgjør ansvarsområdet til en fullfaglig domstol.

Alle domstoler ledes av en sorenskriver/justitiarius. Dommerfullmektigstillingene er dels en opplæringsstilling og dels ment å være en avlastning for dommerne. Ansettelse som dommerfullmektig er begrenset til en periode på to år, som kan forlenges til tre år.

Ved enkelte av de mellomstore domstolene er det opprettet kontorsjefstillinger med ansvar for administrative oppgaver. Funksjonærgruppen er ofte delt inn i avdelinger. Ved enkelte større domstoler er også dommerne organisert i avdelinger.

3. OVERORDNEDE KRAV TIL FREMTIDENS FØRSTEINSTANSDOMSTOLER

Det helt vesentlige element ved utøvelse av domstolens virksomhet er å gi borgerne trygghet og ivareta deres rettssikkerhet.

Av utviklingstrekk som antas å være av særlig betydning for domstolene nevnes internasjonalisering av samfunnet, nye kommunikasjonsformer, det forhold at antall straffesaker har gått betydelig opp, og at både sivile saker og straffesaker er blitt mer omfattende og komplekse.

Domstolene utsettes for konkurranse fra andre tvisteløsningsstilbud som offentlige eller private tvisteløsningsorganer og voldgift. Justisdepartementet mener at dagens ordning hvor alminnelige domstoler behandler alle typer saker, sikrer at domstolene også i fremtiden forblir samfunnets mest sentrale tvisteløsningsorgan. I de alminnelige domstolene forutsettes den enkelte dommer å være generalist.

Domstolens hovedoppgave er å utføre dømmende oppgaver, og utøvelsen av de ikke-dømmende gjøremålene må ikke skje på bekostning av de dømmende oppgavene.

For at domstolene skal kunne møte krav og utfordringer i tiden fremover, må domstolene ha en mest mulig kostnadseffektiv driftsstruktur.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det viktigste ved utøvelsen av domstolens virksomhet er at de sikrer borgerne den nødvendige trygghet og ivaretar den enkeltes rettssikkerhet på en betryggende måte.

Komiteen mener at domstolene må være tilgjengelige, at de må ha den nødvendige tillit i befolkningen og at sakene må bli avgjort innenfor rimelige og fastsatte tidsrammer.

Komiteen mener videre at domstolene må ha funksjonelle og representative lokaler, at det må legges vekt på et godt arbeidsmiljø og at sikkerheten både for ansatte, involverte parter og publikum må settes i høysetet.

Komiteen ser klart at internasjonaliseringen av dagens samfunn, nye kommunikasjonsformer, det forhold at antall straffesaker er betydelig øket og at både de sivile saker og straffesakene er blitt mer omfattende og med større kompleksitet, stiller store krav til domstolen.

Komiteen mener i likhet med Justis- og politidepartementet at dagens ordning der de alminnelige domstolene behandler alle typer saker, best sikrer at domstolene i fremtiden forblir samfunnets mest sentrale tvisteløsningsorgan.

Komiteen legger vekt på at den enkelte dommer i de alminnelige domstolene skal være generalist.

Komiteen er også av den oppfatning at det er den dømmende virksomhet som må være domstolens hovedoppgave, og at andre ikke-dømmende gjøremål ikke må gå på bekostning av de dømmende oppgavene.

Det er etter komiteens mening viktig at domstolene settes i stand til å møte de krav og utfordringer fremtiden vil gi, herunder gode og hensiktsmessige domstollokaler og at det for de ansatte legges til rette for bruk av ny teknologi og kompetansehevede tiltak. Komiteen ser at domstolene må ha en mest mulig kostnadseffektiv driftsstruktur for å møte fremtidens utfordringer.

4. TINGLYSING I FAST EIENDOM

Tinglysning av forpliktelser eller rettigheter i fast eiendom foregår lokalt ved den enkelte førsteinstansdomstol. Arbeidet med tinglysning er i all hovedsak delegert til funksjonærene. Tinglyingskontorene kan gi muntlig grunnboksinformasjon og utlevere bekrefte utskrifter fra grunnboken. All annen informasjonsavgivelse fra grunnboken er overlatt til Norsk Eiendomsinformasjon as hvor Justisdepartementet er eneaksjonær.

Tinglysning i fast eiendom er organisert i to IT-systemer, et lokalt, og en sentral database (grunnboken) som daglig mottar innregistrerte data fra de lokale databasene. Justisdepartementet har besluttet at ordningen med de lokale databasene skal avvikles og erstattes med at dataene registreres direkte i en sentral database.

Antall tinglyste dokumenter i fast eiendom var i 1999 867 917. Det antas at mellom 80 pst. og 90 pst. av alle tinglyste dokumenter innleveres av profesjonelle brukere som for eksempel banker og eiendoms-meglere.

Strukturutvalget delte seg i to like store grupper i sine vurderinger av om tinglysingen fortsatt bør forbli i domstolene. De i utvalget som ønsker å flytte tinglysingen ut av domstolene mener det vil bli enklere å bygge opp en tinglysingsfaglig kompetanse i et adskil- lig større miljø, som kan sikre en mer enhetlig praksis. Sentral tinglysing antas også å kunne bli mer kostnads- effektiv. Gruppen som går inn for å beholde tinglys- ingen ved domstolene legger vekt på at det domstolba- serte tinglysingssystemet ivaretar kravene til sikkerhet og kvalitet, samtidig som det er brukervennlig og publikumsnært. Denne gruppen mener at oppbygging av en landsomfattende enhet med samme kompetanse vil kreve betydelige ressurser. Et samlet utvalg uttaler at alternativet til dagens system er å legge tinglysings- virksomheten til et landsomfattende register, eller opp- bygging av et helt nytt og landsomfattende organ.

Blant førsteinstansdomstolene er det et klart flertall for å beholde tinglysingen lokalt ved den enkelte dom- stol. Statens Kartverk mener tinglysingen bør legges utenfor domstolene. Blant øvrige høringsinstanser er det ulike syn.

Etter Justisdepartementets vurdering er ikke tingly- sing i fast eiendom en type myndighetsutøvelse som tilsier at denne oppgaven bør løses ved domstolene. Den effektiviseringsgevinst som oppnås ved bruk av moderne teknologi vil være vanskelig å ta ut ved det enkelte tinglysingskontor.

I dag forvalter Statens Kartverk databaser som beskriver eiendommenes fysiske forhold ved hjelp av elektroniske kart og GAB-registeret. Domstolene er forvaltere av grunnboken og kommunene er sentrale forvaltere av offentlige arealplaner og eiendomskart- legging. Miljøverndepartementet arbeider med ny lov om eiendomsregistrering på bakgrunn av tilrådingene i NOU 1999:1 der det foreslås at det etableres en ny såkalt matrikkel for Norge for å erstatte dagens GAB- register. Det er etter Miljøverndepartementets vurde- ring mye som taler for at Statens Kartverk bør få rollen som nasjonal matrikkelmyndighet, mens kommunene får rollen som lokal matrikkelmyndighet.

Ulike alternativer for organisering av tinglysingen med ulik grad av sentralisering drøftes i meldingen pkt. 4.4.2.

I første omgang anslås behov for investeringer ved å ta tinglysingen ut av domstolene å være i størrelsesor- den ca. 30 mill. kroner. Det antas at det vil være billi- gere, mindre risikofylt og en mer fleksibel løsning å gå veien om en regional fylkesmodell fremfor å gjennom- føre en direkte overgang til en sentral løsning. De årlige driftskostnadene anslås til ca. 50 mill. kroner når alle effektiviseringstiltak er gjennomført. Overgangs- perioden er kostnadsberegnet til gjennomsnittlig 60-70 mill. kroner i årlige driftskostnader.

Opgaven som forvalter av tinglysingsregisteret lig- ger utenfor domstolenes kjerneoppgave med å utføre dømmende virksomhet, og har ingen klar sammenheng med domstolenes øvrige arbeidsoppgaver. Det ligger økonomiske besparelser og samfunnsmessige gevin- ster i å flytte tinglysingsoppgavene ut av domstolene. Justisdepartementet mener at det gir best økonomi å overføre tinglysingsoppgavene til en regional modell med basis i fylkesvise føringsenheter knyttet til Statens Kartverk. Ut fra en helhetsvurdering går Justisdeparte- mentet inn for at tinglysingsoppgavene tas ut av dom- stolene og legges til Statens Kartverk.

Komiteens merknader

Innledning

K o m i t e e n har merket seg at Strukturutvalget delte seg i to like grupperinger når det gjelder spørsmålet om tinglysing av forpliktelser og rettigheter i fast eiendom skal foregå lokalt ved den enkelte domstol, eller trek- kes ut av domstolssystemet. Dette i seg selv viser at spørsmålet ikke er opplagt, og etter k o m i t e e n s syn må det foreligge gode grunner for at en annen instans skal overta tinglysingsarbeidet.

Etter k o m i t e e n s mening fremfører begge grupper av Strukturutvalget gode argumenter for sine stand- punkt. Komiteen har imidlertid merket seg at et samlet utvalg uttaler at alternativet til dagens system er å legge tinglysingsvirksomheten til et landsomfattende register, som f.eks. Norsk Eiendomsinformasjon a/s, Registerenheten i Brønnøysund, eller å bygge opp et helt nytt landsomfattende organ. Selv om utvalget er klart i forhold til konklusjonen om eventuelt sentralt register, har k o m i t e e n registrert at Strukturutvalget også angir følgende desentrale mulige overtakere av tinglysingsvirksomheten: Statens Kartverk, fylkeskart- kontorene, fylkesmannen, primærkommunene og jord- skifteretten.

K o m i t e e n har merket seg at et klart flertall blant førsteinstansdomstolene mener at tinglysingen må beholdes lokalt ved den enkelte domstol. K o m i t e e n har også merket seg at Brønnøysundregistrene nevner seg selv som et naturlig valg ved vurderingen av en framtidig modell for tinglysing. Komiteen har videre registrert at Statens Kartverk mener en kan overføre ansvaret for tinglysingen til kartverket uav- hengig av om det velges en sentral eller en desentral løsning.

Komiteen viser videre til at Finansnæringens hovedorganisasjon og Sparebankforeningen mener tiden er moden for å prioritere etableringen av et nytt landsomfattende tinglysingsregister.

K o m i t e e n merker seg at Kommunenes Sentralfor- bund (KS) i utgangspunktet slutter seg til at tingly- singsfunksjonen fortsatt skal ligge til førsteinstans- domstolene, men at KS mener at dersom tinglysingsoppgavene tas ut av domstolene, bør ansva- ret plasseres slik at en får en best mulig samordning av matrikkel og tinglysing i et nasjonalt eiendomsregister,

og at Statens Kartverk i så tilfelle er den rette instans til å overta ansvaret for tinglysingen.

Komiteen viser til at meldingen også omtaler at "Hardangerregisteret" har lansert seg som en ny virksomhet for å ivareta en sentral føring av grunnboken.

Merknader fra de ulike fraksjoner

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til komiteens utgangspunkt om at det må foreligge gode grunner for at en annen instans skal overta tinglysingsarbeidet. Disse medlemmer mener at den teknologiske utvikling er en slik grunn, og i seg selv er et tungtveiende argument for at en skal velge en mer sentral løsning tilpasset framtiden. Disse medlemmer vil understreke at en ny løsning må være kompetent, like sikker og ha samme kvalitet som dagens tinglysningsvirksomhet, samtidig som den må være brukervennlig og publikumsnær.

Disse medlemmer er enig med Justis- og politidepartementet i at tinglysing i fast eiendom ikke er en type myndighetsutøvelse som tilsier at denne oppgaven nødvendigvis bør løses ved domstolene, og at det ikke er noen direkte sammenheng mellom tinglysingsoppgavene og de andre arbeidsoppgavene ved domstolene. Disse medlemmer mener at det for en fremtidig løsning er naturlig å se på funksjonelle, brukermessige koplinger mellom tinglysing i fast eiendom og andre typer relevant eiendomsinformasjon.

Disse medlemmer ser klart at tinglysing er en oppgave som ligger godt til rette for anvendelse av Elektronisk Dokumentutveksling (EDI). Disse medlemmer er enig i at den effektiviseringsgevinst som oppnås ved bruk av moderne teknologi vil være vanskelig å ta ut ved det enkelte lokale tinglysingskontor.

Disse medlemmer har med interesse registrert at Miljøverndepartementet nå arbeider med en ny lov om eiendomsregistrering der det foreslås at det etableres en ny såkalt matrikkel for Norge for å erstatte dagens GAB-registre (grunnregister, adresseregister og bygningsregister). I denne forbindelse har disse medlemmer notert seg at det er mye som taler for at Statens Kartverk får rollen som nasjonal matrikkelmyndighet og kommunene rollen som lokal matrikkelmyndighet. Dersom dette siste skjer, kan etter disse medlemmers syn kommunenes kompetanse tenkes videre utbygget gjennom oppgaver som lokale kontaktpunkter for veiledning i regelverk og rutiner ved tinglysing, og muntlig informasjon om innholdet i grunnboken sammen med annen eiendomsinformasjon. Disse medlemmer ser også at tilsvarende oppgaver eventuelt kan legges til de offentlige servicekontorer som planlegges opprettet i kommunene. Disse medlemmer mener at et slikt tilbud om veiledning og informasjon ved personlig fremmøte innenfor den enkelte kommune vil gi publikum større tilgang til disse tjenester enn tilfellet er i dag.

Disse medlemmer mener at de profesjonelle brukere av tinglysingstjenestene åpenbart vil være

godt tjent med et nytt tinglysingssystem utenom domstolene.

At oppgaven som forvalter av tinglysingsregisteret ligger utenfor domstolenes primære oppgaver som dømmende virksomhet, og ikke har noen klar sammenheng med domstolens øvrige arbeidsoppgaver, og at det er økonomiske besparelser og samfunnsmessige gevinster å hente, taler etter disse medlemmers syn for at det er riktig å flytte tinglysingsoppgavene ut av domstolene. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at føringen av flere offentlige registre, blant annet tinglysing i løsøre, skipsregistrene og handelsregistrene, tidligere er flyttet ut av domstolene for å gjøre tjenestene mer effektive og brukervennlige. Disse medlemmer er enig med Justis- og politidepartementet i at det gir best økonomi å overføre tinglysingsoppgavene til Statens Kartverk basert på en regional modell knyttet til kartverkets fylkesvise føringsenheter. Disse medlemmer peker på at en slik løsning også gir større mulighet for å benytte tinglysingsfunksjonærene fra domstolene i den nye organiseringen, samtidig som hovedelementene i det nasjonale eiendomssystemet samles på ett sted.

Disse medlemmer vil som Justis- og politidepartementet ut fra en samlet vurdering gå inn for at tinglysingsoppgavene tas ut av domstolene og legges til Statens Kartverk.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at dagens ordning har eksistert siden tinglysingsloven av 1857. Det er etablert en betydelig kompetanse på området i alle domstoler. Ordningen fungerer meget godt, og det skjer en betydelig veiledningsvirksomhet overfor så vel det alminnelige publikum som profesjonelle brukere. Tinglysingen bidrar også til å opprettholde en god domstolsstruktur i distriktene.

En arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet i 1998 uttalte bl.a.:

"Det er i dag ingen instans som umiddelbart kan erstatte den tinglysingskompetanse som er innebygget i selve strukturen og som gjennom erfaring og stabilitet er opparbeidet i domstolene, og dermed i den kvalitets-sikring som er tilstede på registrerings- og kontroll-siden."

Disse medlemmer vil videre fremholde at Strukturutvalget vurderte overføring til et sentralregister, og ikke et desentralisert, fylkesvis opplegg som nå er foreslått av Justisdepartementet. Statens Kartverk har i dag ingen faglig kompetanse på området og ble av Strukturutvalget vurdert som uaktuell til å forestå et sentralregister.

Disse medlemmer har merket seg at mens informasjonsteknologien i andre land blir brukt som virkemiddel til desentralisering, synes samme teknologi å bli brukt som argument for en sentralisering i vårt land.

Disse medlemmer vektlegger rådgiving og hjelp til brukerne. Muligheten for personlig fram-møte er avgjørende for mange. Disse medlemmer har

merket seg at det er feil ved 30-40 pst. av innleverte dokumenter og at også storbrukere av tinglysing (banker, meklere, advokater) gjør mange feil som må rettes opp før tinglysing kan skje. Erfaringene med dagens ordning viser at feil rettes opp og tinglysingen gjennomføres raskt og effektivt.

Disse medlemmer går imot Regjeringens forslag om å overføre tinglysingen til Statens Kartverk, og mener at tinglysingen fortsatt skal beholdes ved domstolene.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener den teknologiske utvikling i fremtiden vil gi helt andre og mer effektive metoder for å utføre tinglysing for brukerne. Hensynet til brukernes tilgjengelighet og sikkerhet må her tillegges avgjørende vekt.

Disse medlemmer støtter Strukturutvalgets konklusjon om at det bør opprettes et sentralt, landsomfattende tinglysingsregister i en sentral database som erstatter de lokale databasene. Disse medlemmer har også merket seg at Finansnæringens Hovedorganisasjon og Sparebankforeningen ønsker et nytt landsomfattende tinglysingsregister.

Disse medlemmer har merket seg at av de nærmere 900 000 dokumenter som ble tinglyst i 1999, antas mellom 80 og 90 pst. å være innlevert av profesjonelle brukere som banker og eiendomsmeglere.

Disse medlemmer peker på at behovet for tinglysingstjenester for de fleste er aktuelt i forbindelse med kjøp av egen bolig eller eiendom. Svært ofte vil bank og eiendomsmegler være en naturlig støttespiller ved tinglysing, og målet bør være å få til et sentralt register/database, kombinert med en meget desentral struktur for å få utført selve tinglysingstjenesten. Disse medlemmer mener en desentralisert struktur der brukerne kontakter sin lokale bank, megler eller advokat for å få utført tinglysingstjenester er en god fremtidig løsning som bør utredes nærmere.

Disse medlemmer kan ikke se at Statens Kartverks fylkesnettverk med 18 lokalkontor representerer en tilstrekkelig desentral løsning, og konstaterer at en eventuell modell for et desentralisert kommunalt tjenestetilbud ikke på noen måte er ferdig utformet. Disse medlemmer har i den forbindelse merket seg at kommunene selv, representert ved Kommunenes Sentralforbund, ønsker at tinglysingsfunksjonen fortsatt skal forbli i førsteinstansdomstolene.

Disse medlemmer understreker at de kommunale etater som håndterer eiendomssaker, nemlig plan- og bygningskontorene, svært ofte har lang responstid til publikum, store etterslep og underbemanning i forhold til oppgavene. Disse medlemmer er meget skeptisk til å overføre flere serviceoppgaver til slike kommunale instanser uten at dette er nøye utredet og det ligger som en klar forpliktelse at det finnes kapasitet til å gi publikum opplysninger på dagen. Alt annet vil svekke publikums tilbud i forhold til dagens tjenestetilbud i førsteinstansdomstolene.

Disse medlemmer ser det som helt naturlig at kartinformasjon fra Statens Kartverk teknologisk knyttes opp mot tinglysingsdokumentene, slik at publikum får enkel og samlet tilgang på kart og dokumenter. Dette kan ordnes ved kobling av ulike registre, og burde teknologisk kunne gjøres uavhengig av hvor et sentralt register lokaliseres eller hvilket desentralisert tjenestested publikum betjenes av.

Disse medlemmer viser til forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet om privatisering av Statens Kartverk i de siste års budsjettinnstillinger og mener i alle tilfeller at en slik privatisering av Kartverkets konkurranseutsatte tjenester, samt lokalisering av Kartverket til et mer naturlig departement enn Miljødepartementet, bør gjennomføres før man legger flere offentlige oppgaver til Kartverket.

Disse medlemmer viser til at Norsk Eiendomsinformasjon som i dag har ansvaret for all drift og avgivelse av informasjon til brukerne fra tinglysingens Grunnbok og GAB-registeret i Norge, mener at tinglysing primært fortsatt bør ligge i domstolene. Argumentene som brukes er lav risiko, stabilitet, og tinglysingsfaglig kompetanse.

Disse medlemmer kan på denne bakgrunn ikke se at Regjeringens forslag i meldingen er tilstrekkelig utredet med alternative løsninger angående ulike desentrale modeller kombinert med en sentral database/register. Samtidig vil nye fremtidige teknologiske muligheter åpne for langt flere modeller enn den kartverksmodellen som hittil er utredet.

Disse medlemmer er kjent med prosjektet Hardangerregisteret som ble påbegynt utredet i 1997, overlevert Justisdepartementet i 1999 og er omtalt i meldingen. Disse medlemmer understreker at et sentralt register/database for tinglysing teknologisk kan ligge hvor som helst, og at Ullensvang i Hardanger vil være et godt lokaliseringalternativ. Disse medlemmer støtter at en fremtidig tinglysingsmodell legger opp til å lokalisere sentralregisteret til Ullensvang i Hardanger og ber Regjeringen arbeide videre med dette

Disse medlemmer er enig med Regjeringen i at forvaltning av et tinglysingsregister ligger utenfor domstolens primære oppgave som dømmende virksomhet, og ikke har noen klar sammenheng med domstolens øvrige arbeidsoppgaver. Disse medlemmer vil på sikt ikke motsette seg at tinglysingsoppgavene flyttes ut av domstolene, såfremt hensynet til publikum er ivaretatt. Dette innebærer krav om "svar på dagen", og gjerne at publikumsservice ivaretas av private aktører med stor tilgjengelighet. Videre må en teknologisk løsning for et sentralt register med mulige koblinger til andre relevante registre være tilstrekkelig utviklet.

Disse medlemmer vil inntil slike løsninger fremlegges, anbefale at tinglysing beholder i førsteinstansdomstolene som i dag.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at domstolene i dag håndterer sine tinglysingsoppgaver på en effektiv og rask måte og har opparbeidet en stor grad av tillit hos publikum, og er enig med Norsk Eiendomsinformasjon som begrunner støtten til at tinglysingen fortsatt skal være en oppgave for domstolene med lav risiko og høy stabilitet. Dette medlem går derfor inn for at oppgaven med tinglysing av fast eiendom fortsatt skal være en oppgave for domstolene, samtidig som departementet bør utrede en fremtidig ordning med et eget sentralt tinglysingsregister.

Komiteens medlem representanten Jørn L. Stang viser til at i dag skjer tinglysing ved de lokale domstolene, og vanligvis tar det bare 2-3 dager før dokumentene er ferdigbehandlet. Den foreslåtte flyttingen av tinglysingen til Statens Kartverk kan føre til økt behandlingstid. Den tid det tar fra skjøtet sendes inn og til det er ferdig tinglyst er av stor betydning for boligkjøpere fordi meromkostninger påløper raskt ved lang behandlingstid. Etter planen kan det ikke tas i bruk et nytt elektronisk system for tinglysing før 2004. Det vil etter dette medlems oppfatning være feil å endre dagens ordning før 2004.

Dette medlem vil også anføre at det er mange juridiske problemer som oppstår med tinglysing, og at dette tilsier at oppgavene bør utføres av domstolene som har bred juridisk kompetanse. Det er ikke ønskelig å påføre boligkjøpere ytterligere kostnader utover dagens tinglysingsgebyrer og dokumentavgifter som man allerede er belastet med.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, er enig i at tinglysing i fast eiendom ikke er en type myndighetsutøvelse som tilsier at denne oppgaven nødvendigvis løses ved domstolene, og at det ikke er noen direkte sammenheng mellom tinglysingsoppgavene og de andre oppgavene ved domstolene. Oppgaven ligger dessuten utenfor domstolens kjerneoppgaver som er dømmende virksomhet.

Dagens organisering har lang tradisjon og oppgaven utføres med høy kvalitet. Flertallet har likevel merket seg at blant annet bransjeorganisasjonene i Finansnæringens hovedorganisasjon, Sparebankforeningen og Eiendomsmeklerforbundet støtter forslaget om å ta tinglysingen ut av domstolene.

Flertallet er enig i departementets vurdering om at tinglysing på sikt bør tas ut av domstolene. Flertallet har imidlertid behov for ytterligere opplysninger og konkretisering av konsekvensene ved ulike løsningsalternativer. Flertallet ber derfor departementet komme tilbake til Stortinget i egnet form så snart som mulig med slike vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti tar til etterretning flertallets forslag om å be departementet utrede ulike løsningsalternativer, og ber departementet i den forbindelse utrede så vel Har-

dangerregisteret som et register tilknyttet Statens Kartverk.

5. FØRSTEINSTANSDOMSTOLENES ØVRIGE OPPGAVER

5.1 Avgrensning mot den sivile rettspleie på grunnplanet

Med den sivile rettspleie på grunnplanet menes vanligvis de oppgaver som er lagt til forliksråd, namsmenn og hovedstevnevitner. Strukturutvalget har vurdert flere problemstillinger tilknyttet den sivile rettspleie på grunnplanet, og har i den forbindelse også trukket inn konfliktrådene.

Departementet viser til at Tvistemålsutvalget har fått i oppgave å foreta en bred vurdering av tvistemålsloven, noe som også omfatter forliksrådsordningen. Departementet vil komme tilbake til organiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet når domstolsadministrasjonen og førsteinstansstrukturen er fastlagt.

Komiteens merknader

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at Strukturutvalget i sin innstilling, i tilknytning til omtalen av den sivile rettspleie på grunnplanet, også har funnet det hensiktsmessig å vurdere organiseringen av konfliktrådene.

Disse medlemmer er av den oppfatning at en eventuell statlig organisering av konfliktrådene må vurderes ut fra intensjonene i konfliktrådsloven om lokal tilknytning.

Disse medlemmer viser til at konfliktrådet er en del av strafferettspleien, men også et sivilt konfliktløsningsorgan. Konfliktrådet bør derfor ha en fristilt rolle i forhold til forliksråd, namsmann og hovedstevnevitne, og fra politi-/påtalemyndighet.

Disse medlemmer mener at før en eventuell statlig overtakelse av konfliktrådene, bør det utredes flere alternativer for hvordan konfliktrådene skal organiseres.

5.2 Skifterettens arbeidsoppgaver

Strukturutvalget fremmer ingen forslag til endringer vedrørende skifterettens ansvar for gjeldsforhandling og konkurs eller felleseieskifte. Utvalget anbefaler at et offentlig skiftevesen også ved dødsboskifte i utgangspunktet bør beholdes inntil det blir foretatt en gjennomgripende revisjon av hele skifteordningen. Strukturutvalget foreslår imidlertid en gjennomgang av skifterettens ulike arbeidsoppgaver etter særlovgivningen.

Et klart flertall blant domstolene støtter Strukturutvalgets forslag om at skifteoppgavene fortsatt bør ligge i domstolene.

Departementet viser til den gjennomgang og revisjon som nylig er foretatt av konkurs- og gjeldsforhandlingsreglene, og mener at det ikke er behov for å foreta

en ytterligere gjennomgang av disse reglene nå. Skifterettens arbeid med felleseieskiftene har betydelige tvisteløsnings- og meklingsfunksjoner, og bør beholdes i domstolene. Også tilbudet om offentlig skifte av dødsbo er en så sentral del av skifteordningen at den ikke bør opphøre uten at det på forhånd er foretatt en mer helhetlig gjennomgang av hele skiftelovgivningen.

Strukturutvalget foreslår at arvinger som skifter privat skal kunne begjære en forenklet offentlig skiftebehandling. Justisdepartementet finner det lite hensiktsmessig å ta stilling til dette forslaget før Tvistemålsutvalgets innstilling foreligger. Skifterettens tjenester knyttet til registrering og verdsetting av bomidler bør opprettholdes.

Når det gjelder oppgavene etter særlovgivningen, støtter departementet utvalgets forslag om å foreta en gjennomgang av disse.

Komiteens merknader

Komiteen deler Justisdepartementets syn om ikke å foreslå endringer når det gjelder skifterettens ansvar for gjeldsforhandling og konkurs eller felleseieskifte. Komiteen mener at tilbudet om offentlig skifte av dødsbo ikke bør opphøre før det eventuelt er foretatt en mer helhetlig gjennomgang av hele skiftelovgivningen.

Komiteen synes som departementet at det er lite hensiktsmessig å ta stilling til spørsmålet om arvinger som skifter privat skal kunne begjære forenklet offentlig skiftebehandling før Tvistemålsutvalgets innstilling er klar.

Komiteen er enig i at skifterettens tjenester i forbindelse med registrering og verdsetting av bomidler fortsetter. Komiteen støtter også Justisdepartementet i at det foretas en gjennomgang av særlovgivningsoppgavene med sikte på å fordele oppgavene på mer nærliggende kontrollorganer.

5.3 Namsrettens arbeidsoppgaver

Som et generelt utgangspunkt er Strukturutvalget kommet til at de fleste av namsrettens arbeidsoppgaver innenfor tvangsfullbyrdelse naturlig bør ligge til en domstol, men at det bør åpnes for en differensiering i fordelingen av arbeidsoppgaver. Strukturutvalget foreslår ingen endringer i namsrettens oppgaver, men nevner at en nærmere gjennomgang av reglene kan være ønskelig.

Domstolene er nærmest enstemmige i sin tilbakemelding om å beholde de arbeidsoppgaver som er lagt til namsretten.

Departementet er i hovedsak enig i dette.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at de oppgavene som etter tvangsfullbyrdselsloven ligger til domstolene, i det alt vesentlige fortsatt bør utføres av en domstol.

5.4 Notarialforretninger, vielser, partnerskapsregistreringer og andre gjøremål

Strukturutvalget mener at notarialforretningene inn- til videre bør utføres av domstolene. Verken prøving av ekteskaps- eller partnerskapsvilkår eller utførelse av selve seremonien er av en slik karakter at den må utføres ved domstolene, men utvalget er blitt stående ved at oppgavene bør bli værende ved dommerkontorene. Avgjørelser om foreldreansvar og samværsordning, er naturlige domstoloppgaver. Under henvisning til at hele vergemålsordningen skal vurderes på ny, foreslår Strukturutvalget ingen endringer i reglene om umyndiggjøring.

Strukturutvalget anser rettslige skjønn som en domstoloppgave. Siden ordningen med sjøforklaringer er under vurdering, fremmer ikke utvalget forslag om endringer i dagens regelverk. Få høringsinstanser gir kommentarer til disse punktene i Strukturutvalgets innstilling utover å si seg enige med utvalget.

Justisdepartementet tar sikte på å utarbeide en odels- tingsproposisjon om notarialforretninger. Det vises videre til at Barne- og familiedepartementet er i gang med å utrede om det skal foretas enkelte endringer i ekteskapsloven. Det er stor samstemmighet i høringsuttalelsene om at avgjørelsene i barnefordelingssaker bør tilligge domstolene.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at Justisdepartementet har fremlagt Ot.prp. nr. 81 (2000-2001) angående notarialforretninger. Komiteen registrerer også at Barne- og familiedepartementet (BFD) foretar en gjennomgang av om det skal gjøres endringer i ekteskapsloven vedrørende hvem som skal prøve vilkårene og hvem som skal foreta selve vielsesseremonien. Komiteen synes det er riktig at en avventer denne utredningen, før eventuelle endringer foretas.

Komiteen registrerer at mange høringsinstanser mener barnefordelingssaker fortsatt bør tillegges domstolene, og at den videre oppfølging av disse spørsmål bør skje i tilknytning til den bebudede oppfølging i BFDs regi.

5.5 Inndragning og beslag av førerkort

Strukturutvalget har foreslått at inndragning av førerkort som ledd i en reaksjon på en straffbar handling bør vurderes sammen med straffesaken, og ikke som nå avgjøres av politiet, med klagerett til Justisdepartementet. Blant høringsinstansene har et klart flertall av domstolene gått inn for forslaget. Justisdepartementet har under utarbeidelse et høringsbrev om saken.

Komiteens merknader

Komiteen registrerer at Justisdepartementet nå har til utarbeidelse et høringsbrev angående forslag til endringer i reglene om inndragning av førerkort.

6. SÆRDOMSTOLER OG DOMSTOL-LIGNENDE FORVALTNINGSORGANER

En særdomstol er en institusjon utenom de alminnelige domstoler som er tillagt dømmende funksjoner på et avgrenset rettsområde. Våre viktigste særdomstoler er Arbeidsretten, jordskifterettene og Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms. Enkelte forvaltningsorganer har også en nokså rendyrket tvisteløsende funksjon, for eksempel Trygderetten.

Strukturutvalget anfører at de fleste av de eksisterende særdomstolene synes å ha gode grunner for fortsatt eksistens, men at det ikke finnes tilstrekkelig grunnlag for å opprette flere særdomstoler. Det foreslås ingen endringer for Arbeidsretten. Utvalget anbefaler at jordskifterettens fremtid bør vurderes nærmere av et bredt sammensatt utvalg. Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms foreslås avskaffet.

I 1997 ble det oppnevnt et utvalg for blant annet å vurdere om det burde opprettes en særdomstol for barnefordelingssaker. Utvalget avga NOU 1998:17 Barnefordelingssaker - avgjørelsesorgan, saksbehandlingsregler og delt bosted. Utvalget er delt i sin innstilling. Strukturutvalget mener barnefordelingssaker fortsatt bør behandles i de alminnelige domstolene. Barnefordelingsprosessutvalgets arbeid følges opp av Barne- og familiedepartementet.

Etter Strukturutvalgets oppfatning har Trygderetten fungert i samsvar med formålet. Strukturutvalget mener videre at fylkesnemndene for sosiale saker bør opprettholdes som i dag.

Høringsinstansene gir alminnelig støtte til forslaget om at det ikke opprettes nye særdomstoler uten at det foreligger tungtveiende grunner for det. Mange høringsinstanser har sluttet seg til at jordskifterettens fremtid bør utredes nærmere. Det er ulike syn på Strukturutvalgets forslag om at Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms avskaffes. Også når det gjelder fylkesnemndene for sosiale saker, er meningene delte blant høringsinstansene. Enkelte høringsinstanser argumenterer for at Trygderettens oppgaver bør overføres til de alminnelige domstolene.

Utgangspunktet bør også etter Justisdepartementets syn være at det ikke opprettes særdomstoler uten at det foreligger tungtveiende grunner for det.

Etter Justisdepartementets mening er det ikke grunnlag for å legge de sakene som i dag ligger under Arbeidsretten eller de domstolslignende forvaltningsorganer til de alminnelige domstoler.

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede jordskiftrettens stilling og funksjoner. Utvalget skal ha avsluttet sitt arbeid innen 1. juni 2002.

Etter Justisdepartementets vurdering bør Utmarkskommisjonen få fullføre sitt arbeid. Arbeidet forventes avsluttet i løpet av 2003, og Utmarkskommisjonen vil deretter bli nedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i at det ikke bør opprettes særdomstoler uten at det foreligger tungtveiende grunner for at så bør skje. Komiteen er av den oppfatning at de dømmende oppgaver i utgangspunktet bør legges til de alminnelige domstoler for å sikre at de ulike rettsområder blir sett i sammenheng.

Komiteen deler departementets syn om at det ikke er grunnlag for å legge sakene som i dag ligger under arbeidsretten eller de domstolslignende forvaltningsorganer til de alminnelige domstoler.

Når det gjelder jordskifterettene mener også komiteen at det er riktig å avvende det regjeringsoppnevnte utvalgs arbeid, før en tar stilling til hvordan disse spørsmål skal håndteres videre.

Komiteen er ellers enig med departementet i at Utmarkskommisjonen for Nordland og Troms bør opprettholdes til deres arbeid er avsluttet.

7. DOMSTOLER MED BEGRENSET FAGKRETS

Domstoler som ikke har full fagkrets er gjerne blitt betegnet spesialembeter.

Spesialdomstolene i Bergen, Stavanger og Trondheim har alle tinglysning, skifte-, konkurs- og gjeldssaker, saker etter tvangsfullbyrdelsesloven og notarial og ekteskapsaker. Mens namsmannsoppgavene som hovedregel utføres av lensmennene, er namsmennene i byer spesialdomstoler organisatorisk underlagt byfogdembetene.

Strukturutvalget mener at førsteinstansdomstolene så vidt mulig bør organiseres som fullfaglige domstoler. En rekke domstoler gir uttrykk for at de støtter dette. Enkelte mener imidlertid at Strukturutvalget har overvurdert verdien av fullfaglighet.

Departementet mener at rekrutteringshensyn best ivaretas gjennom organisering av domstolene som fullfaglige enheter. Ved at tinglysingen er foreslått tatt ut av domstolene, fjernes den største og mest forvaltningspregede arbeidsoppgaven fra spesialdomstolene. Meldingen tar ikke stilling til hvordan den sivile rettspleie på grunnplanet bør organiseres, og Justisdepartementet vil således i denne omgang ikke foreslå noen endringer for de domstoler som allerede har namsmannsfunksjoner.

I meldingen kapittel 14 fremsettes forslag til fremtidig domstolstruktur i Bergen, Stavanger og Trondheim. Justisdepartementet vil starte arbeidet med å utrede domstolsstrukturen i Oslo i 2001.

Komiteens merknader

Komiteen støtter synet om å organisere domstolene som fullfaglige enheter. Komiteen mener at hensynet til å rekruttere kunnskapsrike og dyktige dommere og funksjonærer også blir best ivarettatt ved en slik struktur. I og med at meldingen ikke tar stilling

til hvordan den sivile rettspleie på grunnplanet bør organiseres, synes komiteen det er greit at en i denne omgang ikke foreslår noen endringer i namsmannsfunksjonen.

8. VURDERINGER AV FØRSTEINSTANS-DOMSTOLENES STØRRELSE

Finmark, Troms og Nordland domineres av mange små domstoler. For øvrig har Vest Agder, Aust-Agder, Telemark, Oppland og Hedmark hovedsakelig små domstoler.

Som et generelt utgangspunkt mener utvalgets flertall at det er nødvendig å gå bort fra enedommerembetene, og etablere førsteinstansdomstoler som består av flere dommere. Mindretallet legger i sin dissens bl.a. vekt på at hensynet til domstolens faglige kompetanse ikke i seg selv tilsier et behov for å gå bort fra enedommerembetene.

Utvalgets flertall anbefaler generelt en minstestørrelse på fem dommere inkludert dommerfullmektiger. Mindretallet anbefaler minstestørrelse med to embetsdommere. Et samlet utvalg mener at det bør unngås å etablere nye embeter med flere enn 15-20 dommere.

Domstolenes høringsuttalelser varierer sterkt, og Strukturutvalgets vurderinger og anbefalinger fremstår som kontroversielle.

Departementet viser til at demografiske og geografiske forhold gjør at antallet små domstoler fremdeles vil måtte være høyt. For domstoler med den variasjon i størrelse som vi har i dag kan ikke departementet se at Strukturutvalgets henvisning til fare for økt byråkratisering og nye ledelses- og styringsproblemstillinger i store domstoler fremstår som særlig aktuell.

Departementet peker på flere områder hvor det pågår arbeid som kan ende opp med lovendringer som trekker i retning av behov for større domstoler. Etter departementets syn bør domstoler ha minst fire dommerårsverk, hvorav en eller to dommerfullmektiger. Dette vil kunne medføre en reduksjon av dagens antall dommerfullmektiger kombinert med en økning av antallet fagdommere. Domstolene bør ha tre eller flere funksjonærer. Departementet anser det ikke hensiktsmessig å sette en øvre grense for hvor stor en domstol kan være.

For å bistå de små domstolene kan det f.eks. være aktuelt med regionalisering eller sentralisering av enkelte oppgaver, eller opprettelse av samarbeidsordninger mellom domstolene.

Komiteens merknader

Komiteen støtter departementet i at de demografiske og geografiske forhold tilsier at antall små domstoler fremdeles må være relativt høyt. Det er likevel nødvendig etter komiteens mening å ta hensyn til betydningen av bredere fagmiljøer, både pga. mer omfattende og kompleks lovgivning, for eventuelt å unngå sårbarhet ved fravær og for å kunne sette retten

med flere dommere. På den annen side mener komiteen at hensynet til domstolens faglige kompetanse i seg selv og hensynet til rettssikkerheten ikke tilsier at det er nødvendig å gå bort fra enedommerembetene.

Komiteen er enig i Justisdepartementets utgangspunkt om at det er hensiktsmessig at domstolene bør ha minst fire dommerårsverk, hvorav en eller to dommerfullmektiger. Komiteen ser det ikke som tvingende nødvendig å sette noen øvre grense for hvor stor en domstol kan være. Komiteen er imidlertid enig i at minimumsstørrelsen på en domstol må være to dommerårsverk, fordelt på en embedsdommer og en dommerfullmektig.

Komiteen synes departementets vurdering av hensiktsmessigheten av å ha en bemanning på minst tre funksjonærårsverk, og en minimumsbemanning på to funksjonærårsverk virker rimelig.

9. VERNETINGSREGLER OG SÆRSKILTE DOMSSOGNSINDELINGER

Staten har hjemting i Oslo. Fra denne hovedregelen er det imidlertid flere unntak som gjør at søksmål mot staten dels må, og dels kan anlegges andre steder. Strukturutvalget foreslår at saker om offentligrettslige forhold skal kunne reises ved saksøkers alminnelige vernetting. Flertallet av høringsinstansene støtter forslaget.

Justisdepartementet er enig i dette, men avventer Tvistemålsutvalgets forslag.

For stillingsvernsaker er det gitt særregler om at sakene skal behandles av særskilt utpekte fylkesvise domstoler eller enkelte herreds- og byrettsdommere. Følges Strukturutvalgets forslag til antall domssogn, mener utvalget at alle domstoler bør få kompetanse til å behandle stillingsvernsakene.

De domstolene som har uttalt seg, støtter forslaget. Det forhold at to store representanter for brukerne - Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon - har gode erfaringer fra dagens ordning og ønsker den videreført, gjør imidlertid at Justisdepartementet foreslår å opprettholde dagens ordning.

Komiteens merknader

Komiteen støtter i prinsippet at saksøkere i saker om offentligrettslige forhold bør kunne anlegge sak mot staten ved sitt eget alminnelige vernetting. Komiteen mener imidlertid, som Justisdepartementet, at en bør avvente Tvistemålsutvalgets forslag før en sier noe endelig om vernetingsreglene.

Komiteen legger stor vekt på at de store representanter for brukerne - LO og NHO - er godt fornøyd med dagens ordning når det gjelder stillingsvernsaker, og vil derfor støtte Justisdepartementet i at en opprettholder bestemmelsene i arbeidsmiljølovens § 61 B for stillingsvernsakene.

10. BETEGNELSER PÅ FØRSTEINSTANS- DOMSTOLENE

I domstoloven § 1 er førsteinstansdomstolene gitt betegnelsen "herreds- og byrettene". I tillegg til betegnelsen på selve domstolen, endrer domstolen navn for noen saks- og prosesytyper ut fra hvilken funksjon domstolen har i saken, f.eks. forhørsrett eller skifterett.

Strukturutvalget viser til at skillet mellom by- og herredskommuner er fjernet, og at det ikke lenger er behov for å opprettholde skillet i betegnelsen på domstolene. Utvalget foreslår at domstolene gis betegnelsen "distriktsrett", og at ordningen med funksjonsnavn bortfaller.

Langt de fleste domstoler støtter forslaget om at funksjonsbetegnelsene bortfaller. Betegnelsen "distriktsrett" støttes av noen domstoler, men flere er klart imot å innføre denne betegnelsen. Som alternativ til distriktsrett er det 24 domstoler som går inn for betegnelsen "herredsrett". Dommerne foreslås betegnet "herredsdommer" og domstolleder "sorenskriver".

Justisdepartementet har forelagt spørsmålet om betegnelse på førsteinstansdomstolene for Norsk Språkråd. Språkrådet mener en kunne benytte betegnelsen "justitiarius" som felles form for domstollederne. Rådet mener tingrett (uten binde-s) er et godt forslag som navn på førsteinstansdomstolene. I så fall kan en kalle domstollederne for tingrettsjustitiarius og dommerne for tingrettsdommer.

Også Justisdepartementet går inn for at funksjonsbetegnelsene fjernes, og for øvrig å innføre en betegnelse som løsrives fra assosiasjoner med by og land.

Justisdepartementet har sett nærmere på følgende alternativer: herredsrett, tingrett eller tingsrett. I meldingen drøftes disse alternativer nærmere. Justisdepartementet går inn for at førsteinstansdomstolene gis betegnelsen "tingrett". Betegnelsene på de to Oslo-domstolene Oslo byfogdembete og Oslo skifterett og byskriverembete omfattes ikke av forslaget. Domstolleder betegnes "sorenskriver" og de øvrige dommerne "tingrettsdommer".

Justisdepartementet har for øvrig i kapittel 14 foreslått foreløpige navn på nye domstoler/domssogn.

Komiteens merknader

Komiteen støtter Justisdepartementets forslag om at førsteinstansdomstolene gis betegnelsen "tingrett" og at domstollederen betegnes "sorenskriver" og de øvrige dommerne "tingrettsdommer".

11. DET SAMISKE FOLKETS TILGANG TIL RETTSSYSTEMET

I sameloven stadfestes bl.a. at samisk og norsk skal være likestilte i forvaltningsområdet for samisk språk. Dette gjelder for kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger og Tana i Finnmark fylke, og

Kåfjord kommune i Troms fylke. De fem kommunene i Finnmark sogner i dag til tre ulike domstoler.

Etter sameloven er det en rett til bruk av samisk i domstolene. Fire domstoler omfattes av reglene: Tana og Varanger sorenskriverembete, Alta sorenskriverembete, Hammerfest sorenskriverembete og Nord-Troms herredsrett. Det er så vidt Justisdepartementet kjenner til, i dag ingen fast ansatte ved disse domstolene som fullt ut behersker samisk.

Både Strukturutvalget og Domstolskommisjonen (NOU 1999:19) foreslår å opprette en ny domstol i Indre Finnmark. Strukturutvalget mener at å etablere en domstol innenfor samenes kjerneområde vil kunne øke samenes tillit til domstolene, og på sikt bidra til rekruttering av dommere med samisk bakgrunn.

Et klart flertall av høringsinstansene, herunder Sametinget, støtter forslaget.

Det er etter Justisdepartementets syn behov for økt kompetanse om samisk sedvane og rettstradisjon i domstolene, og Justisdepartementet går inn for at det etableres en ny domstol som skal betjene de fem kommunene i Finnmark som utgjør forvaltningsområdet for samisk språk.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representanten Jørn L. Stang, mener at etablering av en domstol innenfor samenes kjerneområde vil kunne øke samenes tillit til domstolene, og at det også vil gjøre det lettere å rekruttere dommere med samisk bakgrunn eller dommere med god kunnskap om samisk kultur, språk og samfunnsliv. Flertallet ser også muligheten for at en slik domstol kan bidra til en god utvikling av samisk juridisk terminologi.

Flertallet er enig i at det er behov for økt kompetanse om samisk sedvane og rettstradisjon i domstolene. Flertallet legger stor vekt på at Sametinget anbefaler etablering av en domstol i Indre Finnmark. Flertallet synes det er viktig at en slik domstol opprettes, og er enig i at den skal betjene de fem kommunene i Finnmark som i dag utgjør forvaltningsområdet for samisk språk.

Flertallet vil i likhet med departementet understreke at denne domstolen skal være en ordinær domstol som skal betjene alle innbyggerne i de nevnte fem kommunene.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Jørn L. Stang viser til at hovedelementet i domstolsreformen er en rasjonalisering gjennom en sammenslåing av domstoler, slik at det vil bli langt færre domstoler enn i dag. Disse medlemmer mener derfor at det er et brudd med intensjonene i hele domstolsreformen å opprette en ny domstol i Finnmark.

12. UTVIKLING AV FUNKSJONELLE REGIONER I NORGE OG BETYDNINGEN FOR NY DOMSTOLSTRUKTUR

Selv om det har blitt foretatt enkeltstående endringer i domssogninndelingen, har strukturen for førsteinstansdomstolene vært fast gjennom mange tiår. I meldingen beskrives endringer i befolkningsmønsteret, næringsstrukturen og pendlingsmønsteret, og det pekes på hvilke distrikts- og regionalpolitiske utfordringer dette gir for utformingen av en ny domstolstruktur.

Domstolene representerer en offentlig tjeneste som befolkningen ikke har behov for å oppsøke ofte, men det er viktig at de er lokalisert slik at den fysiske tilgjengeligheten blir mest mulig optimal for flest mulig. Regjeringen ønsker å lokalisere domstolene til ulike typer regionsentre som spiller en rolle utover det å kun være et funksjonelt senter for egen kommune.

Komiteens merknader

Ut fra det faktum at strukturen for førsteinstansdomstolene i store trekk har ligget fast i mange tiår, er det åpenbart etter komiteens mening at denne strukturen ikke har fanget opp i seg de endringer i befolkningsmønsteret, næringsstrukturen og pendlingsmønstrene som spesielt har skjedd de siste tiår.

Komiteen mener denne utviklingen gir klare distrikts- og regionalpolitiske utfordringer for utformingen av en ny domstolstruktur, samtidig som det primære er å få funksjonelle førsteinstansdomstoler.

Komiteen er enig i at det er viktig at domstolene blir plassert slik at tilgjengeligheten blir mest mulig optimal for flest mulig. Komiteen støtter Regjeringens syn om at en ut fra så vel økonomiske som faglige og regionalpolitiske grunner lokaliserer domstolene til regionsentre som spiller en rolle utover det å bare være et funksjonelt senter for egen kommune, men som samtidig er et senter i forhold til andre offentlige og private tjenester.

Komiteen mener avstanden til domstolen for de daglige brukerne, hvilket i første omgang vil bety politi- og påtalemyndighet, må tillegges stor vekt. Plasseringen av domstolene må blant annet sees i sammenheng med politiets behov for å fremstille arrestanter for varetektsfengsling, og plasseres slik at det muliggjør en effektiv bruk av politiressursene. Dessuten må det tilstrebes effektive og rasjonelle domstolenheter.

13. KRITERIER FOR VURDERING AV FREMTIDIG DOMSTOLSTRUKTUR

Den fremtidige domstolstrukturen baseres på følgende fire kriterier: domstolenes minimumsstørrelse, reisetid til domstolene, samsvar mellom domstolstruktur og endringer i sysselsettings- og pendlingsmønster, og en frigjøring av ressurser/tilrettelegging for fremti-

dige investeringer. I noen grad er også andre kriterier trukket inn i totalvurderingen. Departementet legger bl.a. vekt på at samme lensmannsdistrikt eller politistasjonsdistrikt skal kunne forholde seg til én og samme domstol. Justisdepartementet har også fokusert på det fremtidige bemanningsbehovet og behovet for nye lokaler.

Der domstoler foreslås nedlagt reises spørsmålet om hvilken domstol kommunene i det tidligere domssognet skal overføres til. Reisetid og funksjonell tilhørighet vil være de sentrale kriterier her. I noen tilfeller vil imidlertid disse kriteriene ikke gi noen klar løsning, og departementet vil i oppfølgingen av meldingen legge vesentlig vekt på kommunenes eget ønske om ny domstoltilknytning.

Hvis alle Strukturutvalgets flertallsforslag ble fulgt, ville antallet domssogn bli redusert fra dagens 87 til 50, Oslo holdt utenfor.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er i utgangspunktet enig i at den fremtidige domstolstrukturen baseres på de fire foreslåtte kriterier:

- domstolenes minimumsstørrelse
- reisetid til domstolene
- samsvar mellom domstolstruktur og endringer i sysselsettings- og pendlingsmønsteret
- en frigjøring av ressurser/tilrettelegging for fremtidige investeringer

Flertallet er dessuten innforstått med at en også i noen grad må trekke andre kriterier inn i totalvurderingen. Flertallet er enig med departementet i at en legger vekt på at samme lensmannsdistrikt eller politistasjonsdistrikt må kunne forholde seg til en og samme domstol. Flertallet synes også det er riktig at en så langt det er mulig legger vekt på kommunenes egne ønsker når det gjelder domstoltilknytning. Flertallet mener at det også er viktig å fokusere på det fremtidige bemanningsbehovet og behovet for nye lokaliteter når en vurderer domstolsstrukturen.

Flertallet registrerer at den reelle bemanningen innenfor dagens struktur er vesentlig høyere enn det beregnede bemanningsbehovet både når det gjelder dommere og funksjonærårverk. Selv om overkapasiteten nok ikke er fullt ut realiserbar, legger flertallet stor vekt på at en ut fra det foreliggende forslag til framtidig struktur gjør det som er optimalt mulig for å få best mulig samsvar mellom det reelle og det beregnede bemanningsbehovet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ønsker en desentralisert domstolstruktur og vil derfor opprettholde flere domstoler enn det Regjeringen foreslår. Disse medlemmer ønsker en brukerfokuset tilnærming til

domstolsstrukturen og mener at følgende kriterier er spesielt viktige:

- tilgjengelighet
- kvalitet
- kostnader for brukerne

Offentlige tjenester skal være et gode for befolkningen. I meldingen er hovedfokus på dommerne og deres faglige miljø. Disse medlemmer har merket seg at store og såkalte rendyrkede og effektive domstoler har preget utredningen og også er lagt til grunn for meldingen. Disse medlemmer legger vekt på at domstolene skal være et tjenlig verktøy til konfliktløsning i videste forstand for alle brukere, og må være konsekvensskapende for samfunnet for øvrig. Like viktig er den konflikthindrende oppgaven, ved at folk flest kan få utført juridiske tjenester på stedet.

Disse medlemmer har merket seg at omorganisering av den sivile rettspleie på grunnplanet skal utstå til etter at strukturen i førsteinstansdomstolene er fastlagt. Dette forsterker usikkerheten om at enda en omorganisering vil komme.

14. FYLKESVIS VURDERING AV DEN FREMTIDIGE DOMSTOLSTRUKTUREN

14.1 Sammendrag

Departementet vurderer i meldingen kap. 14 domssogninndelingen fylkesvis. For hvert fylke gis en oversikt over dagens domssogn, Strukturutvalgets forslag, høringsinstansenes synspunkter og departementets vurderinger. Departementet vurderer domssognene i forhold til følgende kriterier: Faglige hensyn til domstolenes størrelse og bemanning, reisetid til domstolene, forholdet mellom funksjonelle regioner og domssogninndeling, og konsekvenser for bemanning og lokaler.

Navn på lokaliseringssted angis nedenfor i parentes etter navn på domssognet.

Finnmark fylke

Finnmark fylke er delt i 4 domssogn: Tana og Varanger (Vadsø), Vardø, Hammerfest og Alta sorenskriverembeter.

Strukturutvalget foreslår å opprette en ny domstol i Indre Finnmark bestående av de samiske språkkommunene i Finnmark. Utvalget foreslår videre at Vardø og Tana og Varanger sorenskriverembeter slås sammen til Øst-Finnmark distriktsrett. Alta og Hammerfest sorenskriverembeter foreslås opprettholdt, men Kvænangen kommune foreslås overført fra Nord-Troms herredsrett til domstolen i Alta.

Politimestrene i Vest-Finnmark og Vadsø er skeptiske til forslaget om opprettelse av domstol i Indre Finnmark bl.a. pga. lang reisetid, mens bl.a. Samtinget støtter forslaget. Det er ellers ulike syn på utvalgets enkelte forslag blant høringsinstansene.

Justisdepartementet går inn for at det etableres en ny domstol i Indre Finnmark for å betjene de fem samiske språkkommunene i fylket, jf. kap. 11. Strukturutvalget har foreslått lokalisering til Karasjok. Høringsinstansene argumenterer for ulike løsninger. Justisdepartementet har valgt å legge avgjørende vekt på Sametingets vedtak, og foreslår lokalisering til Tana.

Justisdepartementet går videre inn for Strukturutvalgets forslag om å nedlegge domstolen i Vardø og overføre kommunene til domstolen i Vadsø. Vardø sorenskriverembete er klart under den hensiktsmessige minimumsstørrelse for fremtidens domstoler. Den nye domstolen benevnes Øst-Finnmark tingrett.

Av hensyn til reisetiden og til at både Hammerfest og Alta regnes som regionsentre i Finnmark, går departementet inn for at disse embetene opprettholdes med de endringer i domssogninndelingen som følger av opprettelsen av domstolen i Indre Finnmark. Departementet går ikke inn for en overføring av Kvænangen kommune til domstolen i Alta.

Troms fylke

Troms fylke er delt i tre domssogn: Nord-Troms herredsrett (Tromsø) og Senja (Finnsnes) og Trondenes (Harstad) sorenskriverembeter.

Strukturutvalget foreslår at Troms fylke inndeles i to domssogn, ett i nord og ett i sør. Kvænangen kommune foreslås overført til domstolen i Alta, og Bardu kommune foreslås overført til domstolen i Narvik.

Høringsinstansene har ulike syn på forslagene. Hovedargumentet mot sammenslåing er knyttet til lange reiseavstander. De kommuner som i dag sogner til Senja sorenskriverembete, er gjennomgående negative til sammenslåingsforslaget.

Senja sorenskriverembete er i en grensesone for hva som er en hensiktsmessig størrelse, men bl.a. en markert økning i reisetid for de innbyggerne som i dag sogner til Senja sorenskriverembete, tilsier likevel at denne domstolen bør opprettholdes. Det er dermed ikke aktuelt å overføre Bardu kommune til domstolen i Narvik.

Justisdepartementet vil således gå inn for å opprettholde dagens tre domstoler i Troms.

Nordland fylke

Nordland fylke er inndelt i 7 domssogn. Disse er Ofoten herredsrett (Narvik), Salten sorenskriverembete (Bodø), Vesterålen sorenskriverembete (Sortland), Lofoten sorenskriverembete (Svolvær), Rana sorenskriverembete (Mo), Alstahaug sorenskriverembete (Sandnessjøen) og Brønnøy sorenskriverembete (Brønnøysund).

Et samlet strukturutvalg har foreslått å beholde Ofoten og Salten herredsretter. Utvalget foreslår videre en sammenslåing av Lofoten og Vesterålen sorenskriverembeter. Flertallet i utvalget vil opprettholde domstolen i Rana, men slå sammen Brønnøy og Alstahaug sorenskriverembeter og lokalisere den nye domstolen i Mosjøen. Mindretallet foreslår alle tre domstoler slått

sammen, med lokalisering i Mosjøen. Det foreslås videre at kommunene Værøy og Røst overføres fra domstolen i Svolvær til domstolen i Bodø og at Rødøy kommune overføres fra domstolen i Bodø til domstolen i Mo i Rana.

Det er ulike syn på forslagene blant høringsinstansene. Hovedargumentet blant de høringsinstanser som er kritiske til forslagene om sammenslåing, er knyttet til kommunikasjonsmessige vansker.

Departementet bemerker at i forhold til Strukturutvalgets forslag vil mange kommuner i Nordland som allerede i dag har lang reisetid til domstolen, få en vesentlig økning i reisetiden. Dette gjelder særlig de kommunene som i dag sogner til domstolene i Svolvær, Sortland og Brønnøysund. På den andre siden vil alle domstolene i Nordland, bortsett fra den i Bodø, få en størrelse på under fire dommerårsverk. Domstolen i Brønnøysund vil bli minst.

I en totalvurdering er Justisdepartementet kommet til at ingen av de foreslåtte sammenslåingsforslagene bør gjennomføres nå, slik at domstolstrukturen i Nordland holdes uendret i forhold til i dag. Departementet støtter imidlertid forslaget om en viss justering av domssognene ved at Rødøy kommune overføres fra domstolen i Bodø til domstolen i Mo i Rana, og at kommunene Værøy og Røst overføres fra domstolen i Svolvær til domstolen i Bodø.

Nord-Trøndelag fylke

Nord-Trøndelag fylke er inndelt i 3 domssogn. Disse er Namdal sorenskriverembete (Namsos), Inderøy sorenskriverembete (Steinkjer) og Stjør- og Verdal sorenskriverembete (Levanger).

Et samlet utvalg mener Nord-Trøndelag bør betjenes av to domstoler. Flertallet vil slå sammen Inderøy og Namdal sorenskriverembeter med lokalisering til Steinkjer. Stjør- og Verdal sorenskriverembete foreslås opprettholdt som det er. Mindretallet vil opprettholde en domstol i Namsos, mens Inderøy og Stjør- og Verdal sorenskriverembeter foreslås slått sammen med lokalisering i Levanger.

Det er ulike syn blant høringsinstansene. Blant de høringsinstanser som argumenterer mot sammenslåinger, er hovedargumentet knyttet til geografi og bosetningsmønster.

Ut fra de geografiske avstander i fylket, mener Justisdepartementet at det bør opprettholdes en domstol i Namsos, men at det ikke er naturlig å opprettholde domstolene både i Steinkjer og Levanger. Domstolen i Steinkjer har fått meget gode lokaler i nytt tinghus, mens domstolen i Levanger har mindre tilfredsstillende lokaler, og departementet foreslår at domstolen i Levanger nedlegges. Domstolen i Steinkjer benevnes Inn-Trøndelag tingrett.

Kommunene Stjørdal og Meråker foreslås, i likhet med forslaget om nye politidistrikter, overført til en domstol i Trondheim.

Sør-Trøndelag fylke

Sør-Trøndelag fylke er inndelt i 5 domssogn og 6 domstoler. Disse er Trondheim byrett, Trondheim byfogdembete, Midt-Trøndelag sorenskriverembete (Trondheim), Fosen sorenskriverembete (Brekstad), Gauldal sorenskriverembete (Melhus) og Orkdal sorenskriverembete (Orkanger).

Et samlet Strukturutvalg foreslår at Trondheim byrett og Trondheim byfogdembete slås sammen til en distriktsrett. Flertallet foreslår at resten av fylket også samles i en distriktsrett i Trondheim, mens mindretallet foreslår at resten av fylket deles inn i tre domstoler, hhv. Fosen, Orkdal og Selbu og Gauldal distriktsretter.

Det er ulike syn blant høringsinstansene. Flere kommuner og sorenskriverembeter er kritiske til flertallsforslaget om å slå sammen embetene utenom Trondheim distriktsrett, særlig som følge av lange reiseavstander.

Justisdepartementet er enig i at Trondheim byfogdembete bør slås sammen med byretten.

Mindretallets forslag vil fortsatt gi domstoler i Fosen og i Orkdal under den ønskede størrelsen. Det er først og fremst de kommunene som sogner til domstolen i Fosen som vil få uheldig økning i reisetiden hvis domstolen nedlegges. Justisdepartementet går inn for at domstolen på Fosen opprettholdes og at de øvrige kommuner i fylket samles i en ny domstol i Trondheim.

Nord-Trøndelag-kommunene Stjørdal og Meråker overføres til den nye Sør-Trøndelag tingrett i Trondheim, og Rissa kommune, som i dag sogner til Midt-Trøndelag sorenskriverembete i Trondheim, overføres til domstolen på Fosen.

Kommunene Røros og Holtålen ligger betydelig nærmere Nord-Østerdal sorenskriverembete på Tynset enn Trondheim, og hvis de ønsker det, bør de kunne sogne til domstolen der. Departementet vil likevel ikke i utgangspunktet gå inn for en slik løsning, idet det antas at den regionale tilhørigheten oppleves som sterkere til Trondheim enn til Tynset.

Møre og Romsdal fylke

Møre og Romsdal fylke er inndelt i 4 domssogn. Disse er Nordmøre herredsrett (Kristiansund), Romsdal sorenskriverembete (Molde), Sunnmøre sorenskriverembete (Ålesund) og Søre Sunnmøre sorenskriverembete (Volda).

Et samlet utvalg ønsker at de to nordligste domstolene i fylket i Kristiansund og Molde opprettholdes. Et flertall i utvalget foreslår sammenslåinger slik at det blir totalt 3 domstoler i fylket; en i Ålesund, en i Molde og en i Kristiansund. Begge mindretallsforslagene foreslår at dagens 4 domstoler opprettholdes. I det ene alternativet videreføres dagens inndeling, mens det andre forslaget innebærer at 4 kommuner i Sogn og Fjordane fylke legges til domstolen i Volda.

Det er ulike syn på forslagene blant høringsinstansene. Hovedargumentet mot sammenslåing er knyttet til reiseavstander og kommunikasjonsmessige forhold.

Departementet viser til at Søre Sunnmøre sorenskriverembete i Volda i dag er blant landets minste domstoler. Et argument for å opprettholde domstolen er imidlertid økningen i reisetid for Volda, Ørsta, Vanylven og Herøy kommuner. Departementet legger også vekt på at Volda i et regionsperspektiv er et naturlig lokaliseringsvalg for en domstol, og går inn for at domstolen i Volda bør opprettholdes. Størrelsen på domstolen økes noe ved at den tilføres kommunene Selje, Vågsøy og Eid, som i dag sogner til Nordfjord sorenskriverembete.

Videre foreslås at kommunene Eide og Gjemnes, som i dag sogner til domstolen i Kristiansund, overføres til domstolen i Molde. Hvis de to kommunene skulle ønske fortsatt tilhørighet til domstolen i Kristiansund, vil departementet imidlertid legge vesentlig vekt på dette.

Departementet foreslår etter dette at man opprettholder de 4 domstolene i fylket.

Sogn og Fjordane fylke

Sogn og Fjordane fylke er inndelt i 4 domssogn. Disse er Nordfjord sorenskriverembete (Nordfjordeid), Sunnfjord sorenskriverembete (Førde), Ytre Sogn sorenskriverembete (Høyanger) og Indre Sogn sorenskriverembete (Sogndal).

Flertallet i utvalget går inn for to domstoler i fylket. Nordfjord og Sunnfjord sorenskriverembeter foreslås sammenslått, og lokalisert i Førde. Ytre Sogn og Indre Sogn sorenskriverembeter foreslås sammenslått, og lokalisert til Sogndal. Et eget mindretall foreslår for øvrig at kommunene Selje, Vågsøy, Eid og Hornindal overføres fra Nordfjord sorenskriverembete til domstolen i Volda.

Et mindretall fremmer forslag om tre domstoler i fylket. Nordfjord sorenskriverembete opprettholdes som i dag i Nordfjordeid, mens kommunene som sogner til Ytre Sogn sorenskriverembete deles mellom ny Firda distriktsrett, lokalisert til Førde og Sogn distriktsrett, lokalisert til Sogndal.

Det er ulike syn på forslagene blant høringsinstansene. Blant høringsinstansene som argumenterer mot sammenslåinger, er hovedargumentet knyttet til kommunikasjonsmessige forhold.

Det er etter departementets mening kun Strukturutvalgets flertallsforslag som gir en noenlunde hensiktsmessig struktur med hensyn til domstolenes størrelse. Lokalisering i Førde og i Sogndal vil gi minst økning i reisetiden totalt sett, og departementet går inn for 2 domstoler i fylket med denne lokalisering. Kommunene Selje, Vågsøy og Eid overføres til domstolen i Volda. Departementet mener imidlertid at Hornindal kommune må sogne til domstolen i Førde fordi den utgjør ett lensmannsdistrikt sammen med Stryn.

Av hensyn til reisetiden mener departementet for øvrig at kommunene Solund, Hyllestad og Høyanger bør overføres til domstolen i Førde og ikke til Sogndal. Gulen kommune foreslås overført til Nordhordland tingrett i Bergen. Hvis Gulen skulle ønske tilhørighet

til Førde eller Sogndal, vil departementet imidlertid legge vesentlig vekt på dette. Både domstolen i Førde og i Sogndal kan under tvil videreføres i eksisterende lokaler.

Hordaland fylke

Hordaland fylke er inndelt i 6 domssogn og 7 domstoler. Disse er Bergen byrett, Bergen byfogdembete, Nordhordland sorenskriverembete (Bergen), Midhordland sorenskriverembete (Bergen), Sunnhordland sorenskriverembete (Stord), Voss sorenskriverembete og Hardanger sorenskriverembete (Lofthus).

Strukturutvalget deler Hordaland fylke inn i tre regioner, Bergen by, de ytre områder og de indre områder. Det er fremlagt forslag om tre domstoler basert på disse tre regionene der to er lokalisert til Bergen og en i Odda. I tillegg foreslår utvalget at seks kommuner som i dag sogner til Sunnhordland sorenskriverembete (Etne, Ølen, Sveio, Stord, Fitjar og Bømlo) overføres til domstolen i Haugesund.

Det er ulike syn på forslaget blant høringsinstansene.

Departementet går inn for at Bergen byfogdembete slås sammen med Bergen byrett. Det vises videre til at Nordhordland og Midhordland sorenskriverembeter begge er lokalisert i samme by, og departementet kan ikke se vesentlige argumenter mot at også disse to domstolene slås sammen.

Justisdepartementet mener det er naturlig at det opprettholdes en domstol på Stord. De ni Sunnhordlandkommunene har også fremholdt at alle går klart inn for en fortsatt tilhørighet til Sunnhordlandsregionen fremfor en overføring til Haugesund.

Departementet går heller ikke inn for Strukturutvalgets forslag om å etablere en ny domstol i Odda. Man vil få lang reisetid til denne domstolen, og de fleste kommuner som er foreslått lagt til domssognet har ingen funksjonell tilknytning til Odda.

Voss og Hardanger sorenskriverembeter er så små at de ikke begge kan opprettholdes når tinglysningsoppgavene tas ut av domstolene. Under tvil har departementet kommet til at Lofthus i Ullensvang velges som lokaliseringssted for en sammenslått domstol. Domstolen på Lofthus videreføres i eksisterende lokaler. Granvin og Ulvik, som i dag sogner til domstolen i Voss, overføres domstolen i Lofthus, mens Voss kommune foreslås overført til domstolen i Bergen.

Videre foreslår departementet at Austevoll kommune, som i dag sogner til Midhordland sorenskriverembete i Bergen, overføres til domstolen på Stord. Hvis Austevoll heller skulle ønske tilhørighet til Bergen, vil departementet imidlertid legge vesentlig vekt på dette.

Rogaland fylke

Rogaland fylke er inndelt i 7 domssogn og 8 domstoler. Disse er Stavanger byrett, Stavanger byfogdembete, Ryfylke sorenskriverembete (Stavanger), Karmund sorenskriverembete (Haugesund), Haugesund sorenskriverembete, Sandnes sorenskriverembete,

Jæren sorenskriverembete (Bryne) og Dalane sorenskriverembete (Egersund).

Strukturutvalget foreslår at det opprettes tre distriktsretter til å betjene Rogaland fylke, lokalisert til Hagesund, Stavanger og Sandnes. Kommunene Etne, Ølen, Sveio, Stord, Fitjar og Bømlo foreslås overført fra Hordaland fylke til domstolen i Hagesund.

Blant høringsinstansene er det ulike syn på forslagene.

Departementet viser til at tinglysingsoppgavene foreslås tatt ut av domstolene og går inn for at Stavanger byfogdembete slås sammen med Stavanger byrett. Ryfylke sorenskriverembete er lokalisert i tinghuset i Stavanger og departementet er enig med utvalget i at også sorenskriverembetet slås sammen med byfogdembetet og byretten. Også i Hagesund foreslås Hagesund og Karmsund sorenskriverembeter, som begge er lokalisert i Hagesund, slått sammen.

De kommunene som hører til Jæren sorenskriverembete har i dag en funksjonell tilknytning til Stavanger/Sandnes. Domstolen har selv støttet en sammenslåing med Sandnes, med lokalisering til Bryne. Dette er imidlertid en løsning som departementet finner unaturlig i forhold til pendlingsmønster og funksjonell tilknytning. Departementet er derfor enig med Strukturutvalget i at domstolen bør lokaliseres til Sandnes.

Etter Justisdepartementets vurdering bør imidlertid domstolen i Egersund opprettholdes. Det er de kommunene som i dag sogner til denne domstolen som vil få lengst økning i reisetiden i fylket, hvis domstolen nedlegges. Hå kommune, som i dag sogner til domstolen på Bryne overføres dit. De nåværende lokalene i Sandnes vil fortsatt kunne benyttes med visse ombygginger.

Justisdepartementet går for øvrig ikke inn for Strukturutvalgets forslag om at Hordalandkommunene Etne, Ølen, Sveio, Stord, Fitjar og Bømlo overføres domstolen i Hagesund.

Vest-Agder fylke

Vest-Agder fylke er inndelt i 4 domssogn. Disse er Kristiansand byrett, Flekkefjord sorenskriverembete, Mandal sorenskriverembete og Lyngdal sorenskriverembete (Farsund).

Strukturutvalget foreslår at Kristiansand byrett opprettholdes, men skifter navn til Midt-Agder distriktsrett. Utvalget mener at både folketall og landareal tilsier at resten av Vest-Agder samles i ett embete, og foreslår lokalisering til Farsund.

Forslaget møter motstand fra flere høringsinstanser. Det argumenteres bl.a. med kommunikasjonsmessige vansker.

Hensynet til domstolenes fremtidige størrelse tilsier etter Justisdepartementets vurdering en reduksjon av antall domstoler i Vest-Agder fra fire til to. Det er åpenbart at domstolen i Kristiansand må opprettholdes. Departementet har for den andre domstolen særlig vurdert Farsund og Mandal som aktuell lokalisering. Mandal er et viktigere regionsenter enn Farsund, men loka-

lisering til Farsund gir kortere gjennomsnittlig reisetid for domssognet og rimeligere lokalkostnader. Departementet går derfor inn for Strukturutvalgets forslag om Farsund, men med en noe annen domssogninndeling. De kommunene som i dag sogner til domstolen i Mandal bør pga. reisetiden heller sogne til domstolen i Kristiansand. Sirdal kommune foreslås lagt til domstolen i Farsund. Hvis Sirdal heller skulle ønske tilhørighet til Egersund, vil departementet imidlertid legge vesentlig vekt på dette.

For øvrig flyttes kommunene Lillesand og Birkenes, som nå sogner til domstolen i Grimstad, til domstolen i Kristiansand.

Aust-Agder fylke

Aust-Agder fylke er inndelt i 3 domssogn. Disse er Sand sorenskriverembete (Grimstad), Nedenes sorenskriverembete (Arendal) og Holt sorenskriverembete (Tvedestrand).

Strukturutvalget foreslår de eksisterende tre domstoler slått sammen til én distriktsrett, plassert i Arendal. De to Telemarkskommunene Fyresdal og Nissedal foreslås overført til nye Aust-Agder distriktsrett.

Det er ulike syn blant høringsinstansene.

Ut fra hensyn til domstolenes fremtidige størrelse mener departementet at Sand og Holt sorenskriverembeter bør sammenslås med Nedenes i Arendal. Justisdepartementet går derfor inn for Strukturutvalgets forslag, men foreslår ikke en overføring av Nissedal og Fyresdal kommuner fra Telemark til Aust-Agder. Departementet går imidlertid inn for at kommunene Lillesand og Birkenes overføres fra Aust-Agder til domstolen i Kristiansand.

Telemark fylke

Telemark fylke er inndelt i 5 domssogn. Disse er Skien og Porsgrunn byrett (Skien), Kragerø sorenskriverembete, Tinn og Hjartdal sorenskriverembete (Notodden), Vest-Telemark sorenskriverembete (Kviteseid) og Nedre Telemark sorenskriverembete (Gvarv).

Utvalget foreslår at det opprettes to distriktsretter i Telemark, lokalisert til hhv. Skien og Notodden. Videre foreslås kommunene Nissedal og Fyresdal overført domstolen i Arendal.

De kommunene hvor domstolene er lokalisert i dag, er gjennomgående negative til sammenslåingsforslag som medfører flytting av domstolen. Det er ellers ulike syn på forslaget blant høringsinstansene.

Det at fire av fem domstoler i Telemark er blant landets aller minste, tilsier etter Justisdepartementets vurdering at det bør gjennomføres en reduksjon i antallet domstoler. I et regionsperspektiv mener departementet at det i hvert fall er naturlig å opprettholde domstolene i Skien og Notodden. Disse benevnes hhv. Grenland og Aust-Telemark tingretter. En nedleggelse av domstolen på Kviteseid vil medføre en betydelig økning i reisetiden for de berørte kommuner, og under tvil er

departementet kommet til at domstolen i Kviteseid bør videreføres og benevnes Vest-Telemark tingrett.

Domstolen på Gvarv nedlegges og de berørte kommuner overføres til domstolene på Notodden og i Skien.

Vestfold fylke

Vestfold fylke er inndelt i 5 domssogn. Disse er Tønsberg byrett samt Larvik, Sandefjord, Horten og Holmestrand sorenskriverembeter.

Et samlet utvalg foreslår en sammenslåing av Larvik og Sandefjord sorenskriverembeter med lokalisering til Larvik. Flertallet i utvalget foreslår at det opprettes to domstoler for resten av fylket, i henholdsvis Tønsberg og Horten. Mindretallet ønsker totalt to domstoler i fylket, i henholdsvis Larvik og Tønsberg.

Det er ulike syn blant høringsinstansene.

Justisdepartementet finner det naturlig å opprettholde domstolen i Tønsberg, som fremstår som den viktigste senterkommunen i fylket. Domstolen benevnes Midtre Vestfold tingrett. Departementet går videre inn for en sammenslåing mellom domstolene i Holmestrand og Horten og mellom domstolene i Sandefjord og Larvik.

Når det gjelder lokalisering av en sammenslått domstol nord i fylket, må Horten regnes som en noe mer betydningsfull senterkommune enn Holmestrand. For lokalisering til Horten taler også at kommunene Svelvik og Sande foreslås overført til domstolen i Drammen. Det må påregnes en mindre ombygging eller utvidelse av lokalene i Horten, og det bør gjøres noe med lokalsituasjonen på lengre sikt. Domstolen benevnes Nordre Vestfold tingrett.

Når det gjelder lokalisering av en sammenslått domstol sør i fylket, har departementet vært i tvil med hensyn til valget mellom Larvik og Sandefjord. Hvis den sammenslåtte domstolen lokaliseres i Sandefjord, vil det være mulig å gjennomføre sammenslåingen med en utvidelse av de eksisterende lokalene, og departementet har derfor valgt å foreslå Sandefjord som sete for en sammenslått domstol. Domstolen benevnes Søndre Vestfold tingrett.

Buskerud fylke

Buskerud fylke er inndelt i 5 domssogn. Disse er Drammen byrett, Eiker, Modum og Sigdal sorenskriverembete (Hokksund), Hallingdal sorenskriverembete (Nesbyen), Ringerike sorenskriverembete (Hønefoss) og Kongsberg sorenskriverembete.

Strukturutvalget har foreslått at fylket betjenes av tre domstoler, lokalisert til hhv. Drammen, Hønefoss og Kongsberg, og at Jevnaker kommune overføres fra Oppland fylke til domstolen på Hønefoss.

Det er ulike syn på forslaget blant høringsinstansene. Argumenter mot sammenslåing er blant annet lengre reiseavstand.

Domstolen i Drammen vil få en størrelse og plassering som er avpasset den region som skal betjenes når tinglysingen tas ut, og videreføres i eksisterende loka-

ler. Departementet går ut fra en helhetsvurdering inn for at også domstolen på Nesbyen opprettholdes, selv om den får en mindre størrelse og bemanning enn det som ut fra faglige og administrative hensyn finnes hensiktsmessig.

En deling av domstolen på Hokksund mellom domstolene i Drammen, Kongsberg og Hønefoss vil gi en bedret tilgjengelighet for store deler av publikum og en mer hensiktsmessig størrelse. Nedre Eiker kommune overføres til domstolen i Drammen. Øvre Eiker kommune overføres til domstolen på Kongsberg som på sin side avgir Nore og Uvdal kommune til domstolen på Nesbyen. Kommunene Sigdal og Modum overføres fra domstolen på Hokksund til domstolen på Hønefoss.

For øvrig overføres Svelvik kommune til domstolen i Drammen, og Jevnaker kommune, som i dag sogner til domstolen på Brandbu, overføres domstolen på Hønefoss.

Departementet foreslår etter dette at fylket betjenes av fire domstoler lokalisert til Drammen, Kongsberg, Hønefoss og Nesbyen.

Akershus fylke

Akershus fylke er inndelt i 6 domssogn. Disse er Asker og Bærum herredsrett (Sandvika), Indre Follo herredsrett (Ski), Ytre Follo herredsrett (Drøbak), Nedre Romerike herredsrett (Lillestrøm), Nes sorenskriverembete (Sørumsand) og Eidsvoll sorenskriverembete.

Strukturutvalget foreslår at Asker og Bærum herredsrett forblir uendret. Videre foreslås en sammenslåing av domstolene i Indre og Ytre Follo til Follo distriktsrett. Et flertall vil flytte Vestby kommune fra Follo til domstolen i Moss. Videre mener Strukturutvalget at Romeriksregionen bør deles inn i to domstoler. Forslaget går ut på at Nedre Romerike herredsrett opprettholdes på Lillestrøm. Nes og Eidsvoll sorenskriverembeter slås sammen til Øvre Romerike distriktsrett lokalisert til Jessheim. Lunner kommune foreslås overført hit fra Hadeland og Land sorenskriverembete.

Berørte parter er kritiske til forslagene om sammenslåing av domstoler. I hovedsak blir det argumentert med at inndeling av domssogn bryter med fylkesadministrative grenser og med regionale kommunikasjons- og samarbeidsmønstre. Det er for øvrig ulike syn på forslagene.

Departementet støtter utvalgets forslag til en samlet domstol i Follo. Vestby kommune beholdes i domssognet. Det må leies nye lokaler på Ski til den sammenslåtte domstolen.

Strukturutvalget har foreslått å flytte domstolen på Eidsvoll til Jessheim. Departementet kan ikke se at det er tilstrekkelig med fordeler knyttet til dette, og foreslår å opprettholde dagens lokalisering. Det bør gjøres noe med lokalsituasjonen på lengre sikt.

Nes sorenskriverembete på Sørumsand vil få en bemanning som ligger under det departementet anser

som hensiktsmessig. Kommunene i domssognet foreslås delt mellom domstolene på Eidsvoll og Lillestrøm.

Det foreslås ingen endringer for Asker og Bærum herredsrett.

Østfold fylke

Østfold fylke er inndelt i 5 domssogn. Disse er Moss byrett, Fredrikstad byrett, Sarpsborg byrett, Heggen og Frøland sorenskriverembete (Mysen) og Halden sorenskriverembete.

Flertallet i Strukturutvalget foreslår at Østfold inndeles i fire domssogn. Dette forslaget opprettholder i hovedsak dagens struktur, dog slik at Halden sorenskriverembete slås sammen med domstolen i Sarpsborg og lokaliseres til Sarpsborg. Ellers foretas det mindre justeringer. Mindretallet foreslår at fylket deles inn i tre domssogn med lokalisering til hhv. Moss, Fredrikstad og Sarpsborg.

Det er ulike syn blant høringsinstansene. Flere av domstolene har innvendinger mot forslag til inndeling av domssogn som bryter med regionale kommunikasjons- og samarbeidsmønstre.

Justisdepartementet vil gå inn for Strukturutvalgets flertallsforslag om fire domstoler i Østfold med lokalisering i Moss, Fredrikstad, Sarpsborg og Mysen, men med visse endringer i domssogninndelingen. Det foreslås at Hobøl kommune overføres fra domstolen i Moss til domstolen i Mysen. Videre foreslås at kommunene Rakkestad og Aremark overføres domstolen i Sarpsborg fremfor den i Mysen.

Oppland fylke

Oppland fylke er inndelt i 5 domssogn. Disse er Hadeland og Land sorenskriverembete (Brandbu), Valdres sorenskriverembete (Fagernes), Toten sorenskriverembete (Gjøvik), Sør-Gudbrandsdal sorenskriverembete (Lillehammer) og Nord-Gudbrandsdal sorenskriverembete (Vågå).

Strukturutvalget foreslår at Oppland deles i to store domssogn, Gudbrandsdal distriktsrett på Lillehammer og Vest-Oppland distriktsrett på Gjøvik. Kommunene Jevnaker og Lunner er foreslått overført til henholdsvis domstolen i Hønefoss og Øvre Romerike distriktsrett i Akershus fylke.

Mange av de som blir direkte berørt, er kritiske til forslagene om sammenslåing av domstoler. Det er ellers ulike syn på forslaget.

Bl.a. hensynet til publikum og den naturlige regionale tilhørigheten gjør at departementet går inn for å opprettholde sorenskriverembetene i Vågå og på Fagernes. Begge domstolene må imidlertid overbemannes for å oppnå en minimumsbemanning på 2 dommerårsverk og 2 funksjonårsverk.

Departementet går inn for å legge ned domstolen på Brandbu. Kommunene deles slik at Jevnaker overføres til domstolen på Hønefoss, og øvrige kommuner overføres til domstolen på Gjøvik.

Departementet går etter dette inn for fire domstoler i fylket lokalisert til Gjøvik, Lillehammer, Vågå og Fagernes.

Hedmark fylke

Hedmark fylke er inndelt i 5 domssogn. Disse er Vinger og Odal sorenskriverembete (Kongsvinger), Solør sorenskriverembete (Flisa), Hedmarken sorenskriverembete (Hamar), Sør-Østerdal sorenskriverembete (Elverum) og Nord-Østerdal sorenskriverembete (Tynset).

Utvalget foreslår at Hedmarken sorenskriverembete opprettholdes med en navneendring til Hamar distriktsrett. Domstolen på Tynset er foreslått sammenslått med domstolen på Elverum med tillegg av kommunen Våler (fra Solør sorenskriverembete), og lokalisert til Elverum. Vinger og Odal sorenskriverembete (Kongsvinger) videreføres med tillegg av kommunene Grue og Åsnes (fra Solør sorenskriverembete).

Mange av de som blir direkte berørt, er kritiske til forslagene om sammenslåing. Det er ellers ulike syn på forslagene.

Departementet er enig i at domstolen på Hamar har en hensiktsmessig størrelse og bør opprettholdes med uendret domssogn, men går imidlertid inn for at navnet på domstolen skal være Hedmarken. Departementet går også inn for at domstolen på Elverum opprettholdes som Sør-Østerdal tingrett.

Departementet vil bl.a. ut fra en vurdering av størrelsen på domstolen foreslå Solør sorenskriverembete nedlagt, men mener at Åsnes kommune bør overføres til domstolen på Elverum i stedet for til Kongsvinger.

Domstolen på Kongsvinger foreslås opprettholdt som Glåmdal tingrett. Domstolen videreføres under tvil i eksisterende lokaler, men det må gjøres noe med lokalsituasjonen på lengre sikt.

Ut fra en helhetsvurdering er departementet kommet til at domstolen på Tynset bør beholdes selv om det innebærer at den må overbemannes for å nå opp til minstestørrelsen. Hvis Holtålen og Røros overføres til en domstol på Tynset, vil domstolen få en mer hensiktsmessig størrelse. Departementet vil imidlertid legge vesentlig vekt på om disse to kommunene skulle ønske en overføring til domstolen på Tynset.

Justisdepartementet vil således gå inn for fire domstoler i fylket lokalisert til Hamar, Elverum, Kongsvinger og Tynset.

14.2 Komiteens merknader

14.2.1 Generelt

For de fylker som ikke omtales spesielt nedenfor, slutter komiteen seg til det fremlagte forslaget fra Regjeringen.

Komiteen vil understreke at dersom grensene for enkelte domstolsdistrikter eller lokaliseringen av enkelte domstoler skulle vise seg å være uhensiktsmessige i forhold til de nye politidistriktene, må departe-

mentet påse at det foretas nødvendige justeringer i løpet av de nærmeste årene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil beholde flere domstoler. For sterk sentralisering vil bl.a. ha praktiske og økonomiske ringvirkninger for det lokale næringsliv. Terskelen for rådgivning blir høyere når brukeren må reise langt. Det blir lengre reise for påtalemyndighet og advokater med tilhørende høyere kostnader. Det blir høyere kostnader for publikum, og det vil på sikt føre til at lokalsamfunnet svekkes. Disse medlemmer er bekymret for effekten av at advokater flytter dit domstolene ligger, da de er avhengige av de offentlige oppdrag for å ha et tilstrekkelig næringsgrunnlag. Advokater i nærmiljøet er positivt for rettssikkerheten da publikum lettere tar kontakt for å få råd og hjelp. Advokatenes lokalkunnskap er i tillegg en styrke for å yte adekvat hjelp til sine kunder.

Disse medlemmer foreslår å opprettholde domstolene i følgende domssogn:

- Orkdal (Orkanger)
- Nordfjord (Nordfjordeid)
- Voss
- Jæren (Bryne)
- Kragerø
- Halden
- Hadeland og Land (Brandbu).

14.2.2 Merknader angående enkelte distrikter

Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag

Komiteen viser til at et flertall i komiteen i tilknytning til behandlingen av St.meld. nr. 22 (2000-2001) Politireform 2000, går inn for at kommunene Stjørdal og Meråker skal tilhøre Nord-Trøndelag politidistrikt. Komiteen ber etter dette departementet vurdere den fremtidig tilhørighet hva angår domstolsdistrikt for disse kommunene - domstolen i Steinkjer eller domstolen i Trondheim.

Møre og Romsdal

Komiteen går inn for at Vestnes kommune bør overføres fra domstolen i Molde til domstolen i Ålesund for å få best samsvar med politidistriktsinndelingen.

Som en konsekvens av den endring komiteen foreslår i Sogn og Fjordane (se nedenfor), og av hensyn til politidistriktsinndelingen, ber komiteen departementet i samarbeid med Vanylven kommune vurdere om denne kommunen bør legges til domstolen i Volda eller domstolen i Førde.

Sogn og Fjordane

Komiteen anbefaler at kommunene Selje, Vågsøy og Eid som i meldingen er foreslått lagt til domstolen i Volda, selv får velge om de ønsker å legges til domstolen i Førde eller domstolen i Volda.

Rogaland

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, har registrert Hå og Jær-kommunenes ønske om å tilhøre samme domstol. Flertallet vil på bakgrunn av dette anbefale at Hå kommune selv bør få velge om kommunen skal høre til domstolen i Sandnes eller domstolen Egersund.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Jørn L. Stang viser til at domstolen på Bryne oppfyller alle de kriterier som departementet har satt for en effektiv og funksjonell domstol. Den har den rette størrelsen og er plassert i regionsenteret i et sterkt vekstområde. Domstolen holder til i et nybygg som ble tatt i bruk for få år siden. Den har tre moderne og hensiktsmessige rettslokaler. Lensmannsetaten holder til i første etasje i samme bygning. For disse medlemmer virker det meningsløst å nedlegge en slik domstol.

Disse medlemmer mener samtidig at en opprettholdelse av domstolen på Bryne nødvendigvis må føre til at domstolen i Egersund nedlegges, slik at det ikke blir flere domstoler i Norge enn det departementet foreslår. Dersom domstolen i Egersund likevel blir opprettholdt finner disse medlemmer det naturlig at Hå legges inn under domstolen på Bryne, mens Sirdal plasseres under domstolen i Egersund.

Dersom domstolen på Bryne blir nedlagt, mener disse medlemmer at Hå kommune skal velge hvilken domstol den skal tilhøre.

Vest-Agder

Komiteen viser til at Sirdal kommune iht. formannskapsvedtak i kommunen ønsker å knyttes til domstolen i Egersund i stedet for domstolen i Farsund som foreslått i meldingen. Komiteen ber departementet legge kommunens ønske til grunn ved gjennomføringen av distriktsinndelingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, støtter departementets forslag til lokalisering av domstoler i Vest-Agder.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet har merket seg innspill fra politiet i Vest-Agder om at reisetid til domstolen i Farsund anses problematisk, og at det er et ønske om å få vurdert domstol i Lyngdal som alternativ.

Disse medlemmer konstaterer at en domstol i Lyngdal ikke finnes i dag, og at domstolen inntil videre i alle fall lokaliseres til Farsund. Disse medlemmer ber departementet vurdere utviklingen i reisetid for politiet etter hvert som politi- og domstolsreformen iverksettes, og om nødvendig foreslå eventuelle endringer etter en evalueringsperiode.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Jørn L. Stang viser til forslagene om at sorenskriverembetene i Flekkefjord og Lyngdal skal slås sammen, med kontorsted Farsund. Mandal sorenskriverembete foreslås slått sammen med Kristiansand byrett.

Disse medlemmer er av den oppfatning at Farsund er valgt ut fra "økonomiske årsaker". En eventuell innsparing ved bruk av nåværende lokaler vil sannsynlig være av kortsiktig art. Politiet vil ut fra den foreslåtte løsning bli påført økte transportkostnader som det ikke er omtalt hvordan skal inndeckes i noen av meldingene.

Disse medlemmer vil foreslå at en samlet bytingrett bør bestå av domstolene i Mandal, Farsund og Flekkefjord. Domstolen bør plasseres i Lyngdal som er det naturlige geografiske midtpunkt.

Telemark

Komiteen går inn for at Seljord kommune knyttes til domstolen på Kviteseid i stedet for domstolen på Notodden i tråd med kommunens egne ønsker. Komiteen ber departementet legge dette til grunn ved gjennomføringen av distriktsinndelingen.

Buskerud

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, har vært i tvil om plasseringen av domstolen sør i fylket, bl.a. på grunn av den korte avstanden mellom domstolene i Hokksund og Kongsberg, og fordi Hokksund har en av landets beste domstolslokaler. Flertallet har etter dette kommet fram til at domstolen bør ligge i Hokksund. Distriktsinndelingen beholdes som foreslått, bortsett fra at Nedre Eiker kommune bør vurderes overført fra domstolen i Drammen til domstolen i Hokksund slik ordningen er i dag.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Kongsberg sorenskriverembete er et av landets mest effektive. Strukturutvalget (NOU 1999:22) så da heller ingen grunn til å legge ned dette embetet, og så seint som i 1998 var også Justisdepartementet helt klare på at Kongsberg sorenskriverembete skal opprettholdes.

Dette medlem mener at byer på størrelse med Kongsberg bør ha en egen domstol, og går derfor inn for at Kongsberg sorenskriverembete opprettholdes.

Østfold

Komiteen mener etter en samlet vurdering at domstolen i Halden bør opprettholdes. For å få svar med politidistriktsinndelingen, går komiteen inn for at kommunene Marker og Rømskog som i dag hører til domstolen i Mysen, overføres til domstolen i Halden.

Komiteen viser til at domstolen i Halden har utviklet og opparbeidet en spesiell kompetanse vedrørende grensesaker på grunn av sin nærhet og tilknytning til grenseovergangene ved Svinesund og Ørje.

Denne spesialkompetansen vil best kunne ivaretas og utnyttes dersom en opprettholder domstolen i Halden.

Komiteens medlem, representanten Jørn L. Stang, vil bemerke at St.meld. nr. 23 (2000-2001) synes å ta utgangspunkt i en tese om at større domstoler er mer effektive enn mindre domstoler. Halden bør ikke som den eneste byen i Østfold fratras domstolen med de konsekvenser det medfører for Norges mest fremtredende grenseby. I den forbindelse må det også fremheves at domstolen i Halden er blant de mest effektive i fylket. Dersom oppgavene skal overtas av Sarpsborg vil det kreve ytterligere plassbehov i Sarpsborg med påfølgende utgifter.

Dette medlem vil derfor foreslå at grensebyen Halden får opprettholdt domstolen på bakgrunn av grensekriminalitet mv.

15. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

De forslag som følger av meldingen vil ikke medføre innsparinger på kort sikt. Dette skyldes at omleggingen av tinglysingen vil kreve engangsinvesteringer på ca. 30 mill. kroner, og at strukturendringene vil medføre et behov for engangsinvesteringer og omstillingskostnader på ca. 24 mill. kroner.

Når omstruktureringen er gjennomført, vil imidlertid driftsutgiftene reduseres vesentlig, spesielt innenfor tinglysingen. Under forutsetning av innføring av elektroniske dokumenter, er den fremtidige årlige innsparingen knyttet til denne oppgaven beregnet til 30 til 40 mill. kroner.

Departementets forslag til strukturendringer vil gi en årlig merutgift til lokaler på om lag 1 mill. kroner, mens reduserte årlige lønnskostnader vil utgjøre ca. 5 mill. kroner. Det fremtidige investeringsbehov for utbedring av domstolenes lokaler vil bli vesentlig redusert, og forslagene i meldingen vil samlet sett gi en klar økonomisk gevinst på lang sikt.

Komiteens merknader

Komiteen tar beregningene til etterretning.

16. OPPFØLGING AV MELDINGENS STRUKTURELLE ENDRINGSFORSLAG

Overføring av ansvaret for forvaltning og føring av tinglysingsregisteret forutsetter endringer i tinglysingsloven.

Justisdepartementet mener det vil være hensiktsmessig i en mellomfase å overføre tinglysingsoppgavene fra førsteinstansdomstolene til fylkesvise enheter tilknyttet Statens Kartverk, og at overføringen bør skje gradvis. Overføringen av tinglysingsoppgavene bør skje i forkant av, eventuelt samtidig med, endringer i

domssogninndelingen, og bør starte på de steder hvor domstol og fylkeskartkontor er lokalisert samme sted.

I Justisdepartementets forslag til fremtidig domstolstruktur er antall domssogn redusert fra 87 til 63 og antall førsteinstansdomstoler redusert fra 92 til 65 inkludert domstolene i Oslo. Endringer i domssogninndelingen forutsetter budsjettmessig dekning og vil skje over flere år. Gjennomføringstakten må ses i sammenheng med den faktiske bemanningssituasjon i domstolene, særlig alderssammensetningen, slik at omstillingskostnadene ikke blir unødig høye.

Justisdepartementet vil så langt som mulig ta hensyn til lokale forhold og behov og vil ta i betraktning økonomiske konsekvenser når tidspunkt for sammenslåing skal fastsettes.

Komiteens merknader

Komiteen viser til sine merknader under pkt. 4.

17. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, og representanten Jørn L. Stang:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen opprettholde domstolen på Bryne som Jæren tingrett med uendret distriktsgrense.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen gjøre følgende endringer i distriktsinndelingen for førsteinstansdomstolene i forhold til forslaget som fremmes i St.meld. nr. 23 (2000-2001).

Følgende domstoler opprettholdes med samme lokalisering som i dag:

- a) Orkdal tingrett
- b) Nordfjord tingrett
- c) Voss tingrett
- d) Kragerø tingrett
- e) Hadeland og Land tingrett

18. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

St.meld. nr. 23 (2000-2001) om førsteinstansdomstolene i fremtiden - vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 15. mai 2001

Kristin Krohn Devold
leder

Jan Petter Rasmussen
ordfører

Jan Simonsen
sekretær